

SUÇ MAĞDURİYETİ VE POLİS: Olaylara Müdahale Eden Polisin Suç Mağdurlarıyla İlişkisi

Crime Victimization and Police: The Relation of the Police Responding Calls
with the Victims of Crime

Aytekin GELERİ*

Özet

Mağdurla ilgili çalışmalar, son zamanlarda ortaya çıkan bir bilim dalı olan mağduriyet biliminin alanı içerisine girmektedir. Esas itibariyle suç mağdurunu ve mağdurla bağlantılı hemen her şeyi çalışma konusu yapan mağduriyet bilimi, ilk önceleri kriminolojinin bir dalı olarak ortaya çıkmış, daha sonraları ise bağımsız bir bilim alanı haline gelmiştir. Suç mağduru, kendisine karşı suç işlenen kişi olarak tanımlanır. Bununla birlikte, her suçun mağduru yoktur. Bunlar mağdursuz suçlar olarak bilinir. Hiç kimse mağdur olmak istemez. Aslında hiç kimsenin, mağdur olup olmamak gibi bir seçeneği de yoktur. Mağdurların büyük bir çoğunluğu bu rolü üstlenmek için ne istekli ne de gönüllüdür, ancak suçluların davranışları sonucu zorunlu olarak bu durumun içine girerler. Mağduriyetin meydana gelmesinden sonra, suçun mağdur üzerinde oluşturduğu psikolojik, sosyal ve ekonomik etkiler ışığında desteğe ihtiyaç bulunmaktadır. Bu aşamada, olaya müdahale eden polisin mağdura karşı sempati ve yardım göstermesi çok büyük bir önem taşımaktadır. Bu yüzden, bu makale suç mağduriyetini ve mağdurla polis arasındaki ilişkileri incelemeyi ve analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mağduriyet, Mağdur, Suç Mağduru, Mağduriyet Bilimi, Polis ve Mağdur, Polis-Mağdur İlişkisi

Abstract

Victim related studies fall within victimology which is of relatively recent scientific branch. Victimology emerged as a branch of criminology and then became an independent scientific field, studying basically the victim of crime and almost everything connected with such a victim. A victim of crime is defined as that person against whom a crime is committed. However, not all criminal acts have victims. Such crimes are called victimless crimes. Becoming a victim is not the wish of any particular person. In fact, becoming a victim is not a matter of choice either. Most victims are not willing or volunteer to assume this role, but are generally

*Yard. Doç. Dr. Öğretim Üyesi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi

forced into it through the offenders behaviour. After the occurrence of victimisation, support is needed in the light of psychological, social and economic impact which a crime has on the victim. At this stage a show of sympathy and assistance of the police to the victim is of paramount importance. Thus this article aims to examine and analyse the victimisation of crime and the relationship between the police and the victim of crime.

Key Words: Victimisation, Victim, Victim of Crime, Victimology, Police and Victim, Police-Victim Relationship.

Giriş

Günlük yaşantımızda istenilmeyen, hoş karşılanmayan veya daha kesin sınırlar içerisinde, suç oluşturan davranışlar meydana geldiğinde hemen herkes rahatsızlık hisseder, bireylerin ve toplumun tehdit altında olduğu, bu tür eylemlerin üzerine gidilmesi gerektiği, aksi taktirde içinde yaşanılmaz bir toplum hayatının ortaya çıkacağı konusunda benzer görüşler ileri sürülür. Bu tür olaylar geniş anlamda toplum ve ceza adalet sistemi dar anlamda ve birinci derecede ise mağdurlar ve daha sonra da onların yakınları üzerinde derin olumsuz izler bırakır. Yani ortaya çıkan bu olumsuz tablodan en çok etkilenenler, maddi veya manevi açıdan suçtan doğrudan zarar gören mağdurlar ve onların aile fertleri ile iş ve sosyal çevre yakınlarıdır.

Kendisi ve diğerlerinin refahı, huzuru ve mutluluğu konusunda duyarlı olan her toplum, suça maruz kalmış, fiziksel veya ruhsal zararlar görmüş mağdurlara karşı yakın ilgi, sempati, yardım ve destek gösterme konusunda çaba gösterme ihtiyacı ve zorunluluğu hisseder. Hiç kimse, mağdur olmak için gönüllü değildir. Ancak, her ne kadar bu rol hiç oynanmak istenmese de bir çok insan farklı nedenlerden dolayı bu istenilmeyen evreyi ve deneyimi yaşamak zorunda kalmaktadır.

Suçtan dolayı mağdur duruma düşen kişilerin bir de suç sonrası yapılan müdahalelerde haksızlığa uğraması, kötü muamele görmesi, gereksiz yere meşgul edilmesi veya yeterince ilgilenilmemesi gibi nedenlerden dolayı tekrar mağdur olmaları, diğer bir ifadeyle ikincil mağduriyeti yaşamaları söz konusudur (Sokullu-Akıncı, 1999:21). İşte bu çalışma, mağdur ve mağdur sorunlarına yaklaşım modelleri içerisinde, mağdurların ikincil mağduriyet gibi çok acı bir deneyimi yaşamaması için, olaylara müdahale eden polisin olay sonrası suç mağdurlarıyla ilişkisini, onlarla ilgili olarak yapması gereken yardım ve koruma hizmetlerinin içeriğini ve kapsamını ele alıp incelemektedir.

Bu anlamda ilk önce mağdur kavramının anlamı ve içeriği üzerinde durulacaktır. Mağdurlara yardım ve destek konusu çok geniş bir yelpazeyi ve kurumlar arası ilişkiyi gerekli kılmaktadır. Bu rol ve fonksiyonlar zinciri içerisinde polisin konumu belirlenecektir. Bu şekilde, polisin mağdurlarla ilk temasının meydana geldiği olay sonrası müdahalede mağdurlara yönelik olarak yapması gereken çalışmalar ele alınıp değerlendirilecektir. Buradaki temel amaç, mağduriyetin ilk anında, yani olayın hemen sonrası duruma müdahale eden polisin mağdurlarla olan ilişkisini ve yardım faaliyetlerini ortaya koymak ve bunların uygulama hayatındaki yeri ve önemine dikkat çekilecektir. Söz konusu noktaların izah edilmesinden sonra, polisin olaylara müdahaledeki hızı ile mağdur memnuniyeti arasındaki ilişki ele alınıp

incelenecektir. Çalışma sonunda ise makalede yer alan hususların genel değerlendirmesi yapılacak ve öneriler sunulacaktır.

Mağdur Kavramı

Mağdurlarla ilgili bilimsel çalışmalar, ağırlıklı olarak 2. Dünya Savaşından sonra yapılmaya başlamış, 70'li yıllardan itibaren de Kriminoloji biliminin ilgisini çekmiş ve böylece bu alandaki çalışmalar yoğunlaşmıştır (Keiser, 1991). Profesör Dr. Hans Von Hentig'in 1948 yılında yayınladığı "*The Criminal and His Victim (Suçlu ve Mağduru)*" adlı kitap (1948) mağdur alanında yapılan ilk çalışmalardan biri olup bu konuda önemli bir yere sahiptir. Hentig (1948), mağdurun suç sürecinde önemli rolleri olduğu, mağdurun suçu çabuklaştırdığı ve bu nedenle de mağdur rolünü dikkate almayan bir çalışmanın tam olamayacağı görüşünü savunmuştur (İçli, 1994:18). Daha sonraları mağdurlar, büyük çoğunlukla viktimoloji (mağduriyet bilimi) içerisinde çalışma konusu olmuştur. En başta suç mağduru ve mağdurla bağlantılı her şeyi çalışma odağı yapan viktimoloji, önceleri kriminolojinin bir alt dalı olarak ortaya çıkmış, ancak daha sonraları bağımsız bir bilim alanı haline gelmiştir (Sokulu-Akıncı, 1999:21). Buradan da anlaşılacağı üzere suç mağdurlarıyla ilgili yaklaşımlar ve dolayısıyla viktimoloji oldukça yenidir.

Latince ve yunanca kökenli bir sözcük olan viktimoloji mağduru inceleyen bilim dalıdır. Latince 'victima' ve yunanca 'logos' sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur (Drapkin, 1974, içinde Sokullu-Akıncı, 1999: 21) Victima sözcüğü temelde iki anlamı içermektedir. Bunlar şunlardır (Separovic, içinde Sokullu-Akıncı, 1999: 21):

1. Bir tanrıya dinsel bir tören içerisinde sunulan canlı bir yaratık; Kurban.
2. Kendisi dışında bir kişinin işlemiş olduğu bir eylemden zarar gören, acı çeken veya ölen bir kişi; Mağdur veya suç kurbanı.

Suç mağduru kavramını anlayabilmek için değişik araştırmacı ve ilim adamı tarafından yapılan tarifleri ele almakta yarar bulunmaktadır. Bu alandaki çalışmalarıyla tanınmış Sutherland (1949:31) suçu, "devlet tarafından yasaklanan, devlete karşı verilen bir zarar ve en azından son bir çare olarak cezalandırma yoluyla, devletin tepki vermesi gereken davranış" olarak tarif etmektedir. Diğer taraftan Parkins (1975:5) ise suç için, "yasalar tarafından tarif edilen ve cezalandırılabilir olan herhangi bir sosyal zarar" demektedir.

Bu bakış açılarına göre, sadece ceza kanunlarındaki hükümlerin ihlal edilmesi, bu hükümlere aykırı davranışların yapılması halinde suçtan söz etmek mümkün olmaktadır. Yani, bir hareket ceza kanununa aykırı ve o konuda suç olarak tanımlanmış ise suçtur.

Mağdur, insanlığın en eski kavramlarından biridir (İçli, 1994:18). Suç teriminde olduğu gibi, mağdur kavramı da genelde yasal açıdan ele alınıp incelenmiştir. Ceza hukuku sınırları içerisinde tanımlama ve değerlendirme yolu daha çok tercih edilmiş ve bu alanın dışına çıkıldığında bu kavramın tarifinin ve anlaşılmasının daha zor olacağı vurgulanmıştır (Viano, 1975:106). Bu çerçevede mağdur kısa ve net bir ifadeyle, hukuki anlamda, kendisine karşı suç işlenen kişi olarak tanımlanmaktadır (Shapland, 1988). Ancak söz konusu tanım, manevi yönden büyük üzüntü ve

rahatsızlık duyan mağdur yakınlarını dışlamakta, hesaba katmamaktadır. Halbuki, suç sonrası sanığın belirlenmesi, yakalanması, yargılanması ve mahkum edilmesine bakılmaksızın da bir kişinin mağdur olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Mağdur, fiziksel veya zihinsel zarar, duygusal acı çekme, ekonomik kayıp veya temel hakların önenli derecede azalması gibi durumları içeren zarardan bireysel veya ortak olarak rahatsız olan, etkilenen, acı çeken kişidir. Bu anlamda, uygun olan yerde, doğrudan mağdur olan kişinin yakın aile fertlerini veya zor durumdaki mağdurlara yardım etmek, mağdur olmasını önlemek için yapılan müdahale sırasında zarar gören, acı çeken kişileri tanımlamak için de mağdur kavramı kullanılmaktadır.

Diğer taraftan, bütün suçların muhakkak bir mağduru olması zorunlu değildir (Viano, 1975:106). Bazı suçların mağduru yoktur. Ceza hukukuna göre her suçun mutlaka bir mağdurunun bulunması gerektiği kabul edilse de (Sokullu-Akıncı, 1999:21) bazı suçların uygulama hayatında mağdurları bulunmamaktadır veya bilinmemektedir. Bu tür suçlar literatürde mağdursuz suç (victimless crime) olarak bilinmekte ve tanımlanmaktadır. Mağdursuz suç, kısa ve basit bir ifadeyle mağduru olmayan suçtur.

Mağdursuz suçlarda mağdur kimi zaman belirli bir kişi değil, belirli olmayan çok sayıda kişiler, geniş yığınlardır. Örneğin, karşılıklı rıza ile işlenen fuhuş, uyuşturucu alım satımı gibi suçlara genel olarak bakıldığında bu suçların mağdurları vardır ama hemen hiç kimse kendisini mağdur olarak kabul etmez, bu konuyu yetkililere söylemez ve itirafta bulunmaz.

Mağdursuz suçların sayısı oldukça fazladır. Ortada, bilinen ve açıkça tanımlanan bir mağdurun olmaması nedeniyle şikayet ve soruşturma için gerekli çalışmalar yapılamamaktadır. Bu yüzden de, mağdursuz suçların yoğunluğu ve kapsamı hakkında net bilgiler ortaya koymak oldukça zor, bir anlamda da imkansızdır. Özellikle kamuya karşı işlenen suçlar, takibi şikayete bağlı suçlar ve karşılıklı rıza ile gerçekleştirilen suçlar bu sınıflandırma içerisine girer (izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak, hakaret, rüşvet, uyuşturucu kullanımı, satışı ve fuhuş gibi) (Clerkson, 1984:71). Bu tür suçlarda mağdurun anlamını ve kimlerin mağdur olarak tanımlanabileceğini incelemek gerekir.

Ayrıca, fail ve mağdurun aynı kişi olduğu durumlarda da mağdursuz suçlardan söz etmek mümkündür. Örneğin, uyuşturucu madde kullanımı, alkollü araç kullanma ve kumar olaylarında olduğu gibi (Sokullu-Akıncı, 1999:81). Bu fiillerin işlenmesinde, ortada herhangi bir şikayetçi veya kendini mağdur olarak gören bir kişi olmasa dahi, aslında fiilleri işleyenlerin kendisi aynı zamanda yapmış oldukları hareketten zarar görenlerdir, yani mağdurlardır.

Mağdur Çalışmalarının Kapsamı

Mağdurlar, ceza adalet sistemi içerisinde, normal koşullarda elde edilmesi çok zor (ve hatta bazen de imkansız) bazı bilgilere ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Özellikle gizli suçluluğun tespit edilmesi ve aydınlatılmasında mağdurların büyük bir rolü vardır. Aslında, bilinen istatistiklere geçen suçlar toplumda gerçek anlamda var olan suçların sadece küçük bir kısmıdır ve geriye kalan, bilinmeyen büyük ölçekli oranın

ortaya çıkarılmasında mağdurların rolünü iyi anlamak ve değerlendirmek gerekir (Hentig'den aktaran Sokullu-Akıncı, 1999:23).

Mağdur ile ilgili çalışmalar, mağdur ve mağdurun sorunlarını ve bu sorunlara yaklaşımları değişik referans modelleri içinde ele almaktadır. Bu modelleri aşağıdaki dört ana başlık altında toplamak mümkündür (Hentig'den akt. Sokullu-Akıncı, 1999:23):

1. Suç sonrası mağdurda meydana gelen kişisel ve sosyal boyutlardaki sorunlar ile mağdur ve fail arasındaki ilişkilerin araştırılması, bunun yanı sıra mağduriyetin meydana gelmemesi için gerekli ortamın, koşulların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Viktimolojinin bu yönü Ampirik viktimolojinin çalışma alanına girmektedir.
2. Klinik viktimoloji çalışmaları içerisinde yer alan bu bölümde, mağduriyetin mağdur üzerinde meydana getirdiği mediko-psikolojik etkiler ve sonuçların araştırılması söz konusudur. Klinik viktimoloji, mağduriyet sonrası mağdurun maruz kaldığı psikolojik sorunların azaltılması ve mümkünse tamamen ortadan kaldırılması için gerekli araştırmaları yapmaktadır.
3. Mağdurun hukuki durumu viktimoloji araştırmalarının diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu anlamda, mağdurun hukuk sistemleri içindeki yeri, mağdurun sahip olduğu haklar, mağdurun korunmasına ilişkin kurallar ile mağdurun sahip olduğu haklardan yararlanması ve gerekli korumanın sağlanması için düzenlenmesi gereken yardım ve koruma sistemleri, viktimolojinin bu bölümü içerisinde ele alınıp incelenmektedir.
4. Viktimoloji çalışmalarının bir diğer yönü ise mağdura yardım ve koruma sistemlerinin oluşturulması ile ilgilidir. Mağduriyetin meydana geldiği ilk andan itibaren başlamak suretiyle ileri aşamaları da içine alacak şekilde mağdura yardım edilmesi ve mağdurun korunması için modellerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Mağduriyetin meydana geldiği fiziki alandan başlayarak daha uzun dönemlere de hitap eden bu yaklaşım, polisin çalışmaları ile diğer ilgili kurumların oluşturacağı yardım ve koruma sistemlerini içermektedir. Mağduriyetlere müdahale eden polis başta olmak üzere ilgili diğer kişi ve birimlerin bu konuda yerine getirmesi gereken çalışmalar bulunmaktadır. Bütün bu çalışmaların kurumsal bir yapı oluşturması büyük önem taşımaktadır. Örneğin; mağduriyet sonrası ilk müdahale sistemlerinin geliştirilmesi ve işlerlik kazandırılması, kadın sığınma evleri ile çocuk ıslah evlerinin açılması bu anlamda önemli bir yere sahiptir.

Olaylara Müdahale Eden Polisin Mağdurlarla İlgili Görev Ve Fonksiyonları

Vatandaşlar tarafından polise yapılan ihbarlar polisin olaylara müdahalesinde rol oynayan en önemli unsurlardan biridir. Polisin ihbar ve çağrılara cevap vermesi, uygulamada adeta tamamen halkın istek ve talepleriyle şekillenmekte ve belirlenmektedir. Bu anlamda polis, birçok insanın düşündüğünün aksine, kendi kafasındaki asayiş, düzen ve huzur anlayışını toplum üzerinde uygulamamakta, bunun tam tersine büyük çoğunlukla toplumun genel yapı ve eğilimine göre güvenlik hizmetlerini düzenlemekte ve toplum üyelerinin istek ve çağrılarına göre çalışmalarını planlamakta ve yürütmektedir (Geleri, 2002:28-30). Vatandaşların polise yapmış olduğu ihbarlar genelde hırsızlık, soygun, araç kazaları, saldırı, darp, aşırı alkol alma, trafik kazası, aile içi kavgası ve uyuşturucu madde şikayetleri şeklindeki konuları

içermektedir. Bu anlamda, polisin müdahale ettiği olayların yaklaşık %90'ını vatandaşların inisiyatifıyla başlatılmaktadır (Reiss, 1971). Genel olarak, vatandaşların polise bildirdiği olayların dışında, polisin doğrudan gördüğü ve görevi esnasında karşılaştığı suçlar, müdahale edilen toplam olayların sadece %1'ini oluşturmaktadır (Reiss, 1971). Bu nedendir ki, vatandaşların polise müracaatı, başvuruyu durdurması halinde polis, herhalde, boş geçen zamanını doldurmak için kendi işini yeniden icat etmek, ilgilenilecek yeni işler bulmak zorunda kalacaktır.

Polis ekipleri, sorumluluklarına verilen bölgelerinde görev yaparken, çok iyi bir şekilde halka duyurulmuş polis acil yardım telefonlarına yapılan çağrı ve ihbarların haber merkezi tarafından kendilerine telsiz vasıtasıyla bildirilmesini bekler. Polis acil yardım (Polis İmdat) telefon numaraları ülkeler arasında farklılık gösterir. Bu telefon numaraları Amerika ve Kanada'da 911, İngiltere'de 999, Avustralya'da 000, Japonya'da 110 ve Türkiye'de 154 ve 155'dir. Polis ekiplerinin telsiz talimatlarıyla sevk ve idare edilmesi ve olay yerlerine yönlendirilmesi bazen de ilgili amirlerin emirleriyle olur (Bayley, 1994:20-25).

Olaylara müdahale eden polisin mesleki anlamda farklı birçok görevi ve fonksiyonu bulunmaktadır. Bunların başlıcaları şunlardır (Geleri, 2003:21):

1. Olayla ilgili ön bilgileri toplamak ve haber vermek.
2. Kontrolü sağlamak: Suçun devamını ve suça yönelik davranışları önlemek.
3. Mağdurlara yardım etmek.
4. Olay yerinin çevre güvenliğini sağlamak ve olay yerindeki iz ve delilleri korumak.
5. Not almak ve rapor yazmak.
6. Soruşturma işlemlerini ilgili birimlere devretmek.

Yukarıda sıralanan başlıca fonksiyonlardan beş tanesi polisin doğrudan adli ve önleyici, daha spesifik bir ifadeyle suçla mücadele rolüne işaret ederken sadece biri onun mesleki, insani ve bir anlamda da sosyal yönüne hitap etmektedir. O da "mağdurlara yardım etmek" rol ve fonksiyonudur. İleride değinileceği üzere, aslında bir anlamda suçla mücadele misyonunun bir gereği olarak da mağdurlara yardım etmek polisin başlıca fonksiyonlarından, dikkate alınması gereken uygulamalardan biri olması gerekmektedir. Olaydan fiziksel ve/veya psikolojik anlamda zarar gören mağdurlara yardım elini uzatmak, uğranılan zararların etkisini hafifletmek, zararın artmaması ve ikincil mağduriyetin yaşanmaması için pozitif adımlar atmak, somut olarak pek bilinmeyen, görülmeyen ancak işin esasında polis ve mağdur ilişkileri bağlamında çok büyük önem taşıyan bir konudur. Bu anlamda, olay sonrası duruma müdahale eden ilk ekibe büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Polisin, üstlendiği bu anlamlı misyonu başarıyla yerine getirebilecek bilinç, bilgi, beceri ve deneyime sahip olması ve bunu uygulama hayatına geçirmesi bu konudaki anahtar unsurdur. Bu hususlar çerçevesinde, olaylara müdahale eden polisin mağdurlarla ilgili olarak yerine getirmesi gereken görev ve fonksiyonları beş ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar şunlardır:

1. İlk yardım hizmeti sunmak.
2. Kişisel emniyeti sağlamak.
3. Sanıklarla ilgili işlemleri yapmak.
4. Psikolojik yardım ve destek hizmeti sunmak.
5. Bilgilendirmek ve önerilerde bulunmak.

İlk Yardım Hizmeti Sunmak

Hemen hiçbir ülkenin acil tıbbi sorunlarla anında ilgilenilebilecek kaynak ve sistemine tam anlamıyla sahip olduğu söylenemez. Ancak gelişmiş ülkeler, ilk yardım ünitelerinin tam teşekküllü, planlı ve yaygın oluşu, ambulans hizmetlerinin de araç-gereç, nitelikli personel ve malzeme bakımından iyi bir düzeyde bulunması nedeniyle trafik kazaları, yaralanma, cinayet ve diğer acil yardımı gerekli kılan durumlara müdahalede hem hızlilik hem de etkinlik açısından oldukça ileri bir seviyede bulunmaktadır. Ülkemiz ve benzeri özelliklere sahip gelişmekte olan diğer ülkelerde ise tıbbi vasıtalar ve ambulans hizmetlerinin kısa bir sürede ve tam teşekküllü olarak ihtiyaca cevap vermesi adeta hiç mümkün olmamaktadır. Bu nedenle türü, yeri, zamanı ve içeriği ne olursa olsun, meydana gelen olaylara ilk önce giden birim genelde polistir. Ambulans, itfaiye ve diğer ilgili birimler ise oldukça uzun bir süre sonra olay yerine gelmektedir. Polis, bu durumda, adli hizmetler de dahil olmak üzere, adeta ihtiyaç duyulan bütün hizmetlerin üstlenicisi ve merkezi konumunda bulunmaktadır.

Mağdurlara yardım etmek bağlamında, olaylara müdahale eden polisin asıl rolü ve fonksiyonu, olay yerini koruma altına almak, acil yardım servislerini haberdar etmek, mağdurlara ilk müdahaleyi yapmak, acil yardım hizmetlerinin yapılmasını sağlamak ve bu çalışmaların yerine getirilmesini ve hızlandırılmasını kolaylaştırmaktır. Bu, ilk yardım hizmetlerinin sunulması, ambulansın, doktorun, ilk yardım uzmanının veya hemşirenin çağırılması ve olay yerinde rahat çalışma imkanının sağlanması şeklinde olur.

Olaylara müdahale eden polis ekibi, olay yerinde yaralıların bulunması halinde ilk önce onların durumu hakkında bir bilgi ve değerlendirme süreci başlatır. Yaralıların yaşamının kurtarılması için her türlü çaba gösterilir. Öncelikle yaralılar, yaralılar içerisinde de ilk yardıma ihtiyaç duyanlar tespit edilir. Olay yerinde yaralılara sunulacak ilk yardım hizmetleri iki temel amacı gerçekleştirmek üzere yapılır. Bunlar şunlardır (Avrupa Temel Koruma...,1999:120-130);

1. Hayatın kurtarılması: Bu işlemin yerine getirilebilmesi için aşağıdaki unsurlara ihtiyaç ve gerek duyulur:
  - a. Uzman ilk yardım görevlisi,
  - b. Kalp ve akciğer masajı veya
  - c. Hayat öpücüğü.
2. Basit yaralanmalarda ilk yardım hizmetlerinin sunulması: Bu hizmet, ilk yardım eğitimi almış veya bu konularda yeterli bilgisi olan hemen herkes tarafından verilebilir. Burada bandaj, sargı bezi ve benzeri malzemelere ihtiyaç duyulur. İşin bu yönünün yerine getirilmesinde olay yerine ilk önce gelen polise büyük görev ve sorumluluk düşmektedir.

Herhangi bir olay sonucunda meydana gelen yaralanmalara müdahale, sahip olunan bilgi, beceri ve eldeki malzemeler ile sağlanır. Yaralı kişilere tıbbi yardımın verilmesi ancak bu konuda alınan özel eğitim sonucunda söz konusu olur. Polis, rutin görevlerinin bir parçası olarak sıkça acil yardım hizmeti sağlamakla karşı

karşıya gelmektedir. Bu nedenle, pratik ilk yardım yöntemlerinin her polis tarafından kapsamlı olarak bilinmesi ve uygulanması büyük önem taşımaktadır.

Polis aracı ambulans değildir, ambulans olarak dizayn ve tefriş edilmemiştir. Bu açıdan, ilke olarak, polis araçları yaralı taşıma amaçlı kullanılmamalıdır (Nichols ve arkadaşları, 2000). Polis aracının taşıma ve hastaneye nakil konusunda kullanımı ancak gecikmenin mağdur açısından bir ölüm veya çok ciddi bir risk doğurabileceği durumlarda tercih edilebilir (Miller, 2000:270-273). Bu temel ilkeye rağmen, yaralıların ve acil yardım ihtiyacı duyan diğer kişilerin hastanelere polis aracı ile taşınması uygulamasının ülkemizde, az da olsa, halen mevcut olduğu söylenebilir. Ambulansın bulunmaması veya olay yerine gelmesinin uzun bir zaman alacağını düşünülmesi durumunda yanında polisten başka yardımcı olabilecek hiç kimseyi göremeyen zor durumdaki bir kişinin acılı ve içler sızlatan bakışı ve yardım isteği bazı polisler tarafından olumsuz cevap almaz ve yaralı en seri şekilde polis aracıyla veya yakında bulunan elverişli bir araçla hastaneye götürülür. Bu şefkat ve yardım hissini çok iyi takdir edilmesi gerekir. Birçok yaralı insanın, yardım çalışmalarında yanlış bir hareketten dolayı hayatını kaybettiği veya ömür boyu sakat kaldığı gerçeği göz önünde bulundurularak bilinçli hareket edilmeli, konuya karşı gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Taşınma sırasında sağlık açısından zarar görecekle, doktor ve ambulans olay yerine gelinceye kadar bekletilir. Bunların yerinden kaldırılması ve nakli, uzman tıp personeli tarafından yapılır. Durumu ciddi olanlar sağlık kuruluşlarına gönderilir.

Kişisel Emniyeti Sağlamak

Polisin olay yerine gelmesiyle birlikte olay yeri, polisin denetimi, kontrolü ve sorumluluğuna geçer. Bundan sonra meydana gelebilecek olaylardan polis sorumlu tutulur. Suçun önlenememesi, devam etmesi, tekrarlanması veya genişleme olasılıklarının bulunması halinde haber merkezinden takviye kuvvet istenir. Olaya ilk giden ekibin destek kuvvete ihtiyaç hissetmesi nedeniyle tedbir olarak beklemesi, o ekibin idari ve adli sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Memurun kendisinin, mağdurun veya çevredekilerin can güvenliğini sağlama sorumluluğu, mağdurdan imdat çağrısının gelmesi hali, ilk yardım müdahalesinin hemen yerine getirilmesi zorunluluğu ve suçlunun elden kaçma olasılığı gibi spesifik her durum, memurun hareket ve davranışlarını, durumun gerektirdiği bireysel koşullara göre etkiler. Bu nedenle, olay yerinde can ve mal emniyeti sağlanmalı, güvenlik tedbirleri tam, eksiksiz ve zamanında alınmalıdır. Bu amaç doğrultusunda, kritik noktalar tespit edilip buralarda personel görevlendirilir, gerektiğinde kontrol noktaları oluşturularak olay yerine giriş ve çıkışlar kontrol altına alınır.

Polisin olay yerindeki suça müdahalesi sıcak veya soğuk temas şeklinde olur. Sıcak temas, suçun devam etmesi ve suçun sanığının saldırgan bir durumda olması; soğuk temas ise sanığın teslim olması, suç yerinde herhangi bir tehlikenin mevcut olmaması halidir. Polis olay yerine geldiğinde olay devam ediyorsa, yani sıcak temas söz konusuysa, burada yapılacak ilk iş suçun devamını önlemek olacaktır (Azak, 2001:11). Böyle bir durumda polis, görev ciddiyeti içinde soğukkanlı bir tutum, davranış ve kararlılık göstermek ve çok seri hareket etmek zorundadır.

Olay yerinde kalabalığın olması ve panik yaşanması halinde olayın boyutunun genişlemesi ve mağdur sayısının artması gibi bir risk söz konusudur. Bu durumda gerektiğinde megafon kullanılır, sakinleştirici konuşmalar açık, yüksek ses ve yumuşak bir üslupla yapılır. Polisin davranışı olayın taraflarını ve çevredekileri olumlu yönde etkilemeli, yeni mağduriyetlerin meydana gelmesini engellemelidir.

Olay yerinde veya yakınında bulunan kişiler kontrol altında bulundurulur. Yanlış hareketler kontrol altına alınır ve seyirci kalabalık olay yerinden uygun bir şekilde ve kontrollü olarak uzaklaştırılır. Bu işlemler yapılırken, çevrede bulunan insanlarla (izleyici veya mağdur yakınlarıyla) karşılıklı münakaşaya girilmemesine büyük özen gösterilir.

Olayın hemen sonrasında suç faili olay yerinde veya olay yerinden kaçmakta iken vatandaşlar veya polis tarafından yakalanmış olabilir. Polis, yakalanan faillerin kaçmaması, çevreye zarar vermemesi ve çevredeki öfkeli kalabalık ve mağdur yakınlarının faillere karşı saldırıda bulunarak zarar vermesi olasılığı göz önünde bulundurularak yeni mağduriyetlerin meydana gelmemesi için emniyetli ve dikkatli hareket edilir.

Çevreye, suç failine, mağdura veya polise karşı saldırı durumunda veya böyle bir şüphenin olması halinde şüpheli kişi kelepçelenerek etkisiz hale getirilir ve kontrol altında tutulur. Şüpheli, hiç kimseye görüştürmez ve ilk ifadesi olay yerinde alınır. İfadesine göre alınması gerekli acil tedbirler uygulamaya konur. Suçta kullanılan suç aleti tespit edilir, bulunur ve bulunduğu yerde el değmeden özel koruma altına alınır. Toplumda infial uyandıran suçlar ile suçun devam etmesi durumlarında sanık en kısa sürede olay yerinden uzaklaştırılır (Azak, 2001:11).

Olayın ciddi ve adli bir boyutunun olması halinde mağdura ambulansla hastaneye götürülmesi sırasında, yolda olayla ilgili önemli bilgiler verme olasılığı nedeniyle, birlikte gitmek üzere bir polis memuru görevlendirilir. Yolculuk esnasında mağdur tarafından sanığın adı ve benzeri önemli hususları içerecek bilgilerin verilmesi söz konusu olabilir. Bu bilgilerin, şüphesiz, olayın aydınlatılması, sanığın belirlenmesi ve yakalanmasında büyük yararı olabilir (Azak, 1997:12).

Diğer taraftan, yolda veya hastanede mağdura karşı tekrar saldırıda bulunulabilir. Yaralı kişinin sonradan konuşarak sanıkları ele verme olasılığının yüksek olduğu ağır suçlar ile organize ve terör suçlarında, töre ve namusla ilgili olarak işlenen suçlarda bu tür riskler oldukça belirgin bir özelliğe sahiptir. İstanbul'da evlilik dışı çocuk sahibi olduğu gerekçesiyle aile kararı sonucu iki erkek kardeşi tarafından öldürülen Bitlisli Güldünya Tören'in durumu bu olay için verilebilecek üzücü aynı zamanda da dikkat çekici bir örnektir. Güldünya, Bitlis'te bir akrabasının tecavüzüne uğrar ve bu ilişkiden hamile kalarak Umut isminde bir erkek çocuğu dünyaya getirir (<http://www.milliyet>, 2004). Ailesinin tepkisi ve işin tehlikeli boyutlara ulaşması nedeniyle çocuğunun babası ile birlikte İstanbul'da yaşamaya başlayan 22 yaşındaki genç kız, aile meclisinin kendisi hakkında vermiş olduğu ölüm kararı sonucunda 25 Şubat 2004 tarihinde iki erkek kardeşi tarafından Küçükçekmece Kanarya Mahallesi Güvercin Caddesi üzerinde bacaklarından vurulur ve çevredeki vatandaşlar tarafından yaralı olarak Bakırköy Devlet Hastanesi'ne kaldırılır. Olay burada bitmez. Kardeşlerinin ölmeyip yaralı olarak kurtulduğunu öğrenen iki kardeş gizlice hastaneye gider ve herhangi bir güvenlik

önleminin olmadığını görmeleri üzerine, yaralı kızın kaldığı odaya geçerek genç kıza, başına iki kurşun sıkmak suretiyle öldürürler (<http://www.kenthaber>).

Bu olay uzun süre ülke gündeminde kalmış ve polisin duruma müdahalede ve ilk yaralanma sonrası gerekli güvenlik tedbirlerini almada yetersiz kaldığı noktasında ciddi eleştiriler yapılmıştır. Bu açıdan konuya bakıldığında, özellikle adli olaylar sonrasında suç mağdurlarının korunması konusunda polisin daha duyarlı ve planlı hareket etmesinin önemi daha iyi anlaşılmış olacaktır.

Psikolojik Yardım ve Destek Hizmeti Sağlamak

Suç mağdurlarıyla ilgili yürütülen araştırmalar, suçun mağdur üzerinde olumsuz etkiler meydana getirdiğini göstermektedir. Bazı durumlarda, karşı karşıya kalınan olayın etkisinin çok yüksek olması nedeniyle ağır travmatik durumlar da gözlemlenir. Özellikle aşırı şiddete maruz kalan mağdurlarda travma sonrası stres düzensizliği (post-traumatic stress disorder) oldukça yaygındır. Böyle bir durum polis tarafından dikkate alınması gereken önemli bir noktadır. Suç sonrası mağdurda meydana gelen kısa süreli etkiler genelde şunlardan biri veya birkaçıdır (Maguire ve Corbett, 1987:12):

- Öfke,
- Uyku veya dinlenme zorlukları,
- Kafa karışıklığı,
- Ne yapacağını bilmeme,
- Depresyon,
- Titreme,
- Kusma girişimleri,
- Kirlenmiş (özellikle tecavüz olaylarında) hissetme,
- Mide bulantısı,
- Çaresiz hissetme ve aşırı hassasiyet.

Bunları; hafıza kaybı, çalışma isteğinin olmayışı, endişe, sinirlilik, ekonomik kayıp ve kendini suçlama hisleri de takip edebilmektedir. Mağdurlar, saçma gelebilecek davranış ve sözlerden kaçınmak için iradelerini tekrar kontrol altına almaya, suç için bazı bahaneler bulmaya ve kendilerini korumaya çalışırlar. Suç işleyen kişinin yapısı hakkında olumsuz noktaları ön plana çıkarma veya her şeyi yaratıcının bir takdiri olarak görme eğilimi de yaygındır (Hough, 1986).

Diğer taraftan, mağduriyet sonrası hiddet, öfke, nefret ve intikam arzusu da oldukça yoğun bir şekilde gözlemlenebilir. Mağdur, bu istenmeyen, ciddi zarar ve acı oluşturan olayın kendi adıyla anılmasını, kendisinin aciz, zavallı ve büyük yara almış biri olarak hatırlanmasını istemeyebilir. Bu nedenle de, maruz kaldığı olayın karşılıksız kalmayacağını, kendisinin karşılık verebilecek güç ve imkana sahip olduğu mesajını vererek, içinde bulunduğu durumun vahametini hem kendisi hem de diğerleri gözünde hafifletmeye çalışır (Inbau, 1959:200-).

Tecavüz mağdurları sık olarak kirlenmiş olma, her şeyden iğrenme, ümitsizlik, öfke ve keskin nefret evrelerini geçirir (London Rape...,1984:17). Bunlardan bir çoğu rüyada veya ayık iken olayın meydana gelişi ve sonuçlarını tekrar yaşar, yapmakta oldukları işe bir süre ara vermek, konsantrasyonlarını tekrar kazanmaya

çalışmak zorunda kalırlar. Bunlarda uyku sorunları, sinirlilik, öfkenin dışa vurulması, konsantrasyon eksikliği ve diğer düzensizlikler şeklinde işaretler gösteren aşırı heyecan ve hareketliliğin inatçı belirtileri görülebilir (Battal ve Özmenler, 1997). Ancak, her uzun süreli stres etkisi travma sonrası stres düzensizliği olarak adlandırılmaz.

İğrenme, bozulma ve kirlenme duyguları doğrudan cinsel suç mağduru olmayan kişilerde dahi ortaya çıkabilir. Kişisel alan, özel hayat ve onur burada istila edilmiş ve zedelenmiştir. Yıkama, banyo yapma, elbiseleri değiştirme ve kendi kimliğini yeniden inşa etme arzusu çok güçlüdür. Utanan bir mağdur, insanlarla yüz yüze irtibat kurmaktan kaçınabilir, ilgi ve duyarlılık gösteren ifadeler ve sorulara karşı hissiz ve duygusuz tepkiler verebilir (Battal ve Özmenler, 1997).

Travmanın etkisinden kendini kurtarıp da normal ve mutlu bir yaşam çizgisini yeniden kazanmaya çalışan mağdurlardan bir kısmı, asıl olayın etkilerini ileriki zamanlarda da kısmen üzerinde taşır, kendisini bırakmayan hatıralarla meşgul olur ve belirli dönemlerde kriz etkilerini tekrar yaşar. Bu etkiler genelde, yaşanan zor günleri (travmayı) hatırlatan bir olayla karşılaşıldığında tepki olarak ortaya çıkar. Bu hatırlatıcı özellik taşıyan unsurlar mağdurdan mağdura değişiklik göstermekle birlikte genelde şunları içerir (Battal ve Özmenler, 1997):

1. Saldırganın kimliği (adı ve soyadı),
2. Mağdurun, travma sırasında hatırlayacak derecede farkında olduğu bir şeye benzeyen bir şeyi görmesi, koklaması veya işitmesi,
3. Olayı, sık sık ve sıkıntı verecek şekilde rüyada görme,
4. Yaşanılan travmanın yıl dönümü,
5. Dava, duruşma veya diğer önemli adli süreçler ve
6. Benzer bir olayla ilgili medya haberleri.

Birçok insan yaşamında travmalı dönemler geçirmekte ve dışarıdan herhangi bir destek ve yardım görmeden kendilerini toparlayıp, yaşamlarını yeniden düzenlemekte ve böylece eski sağlıklı ve normal yapılarına kavuşabilmektedirler. Ancak şu bir gerçek ki, bu acılı ve sancılı sürecin çok daha az zararlı ve kısa zamanda atlatılabilmesi için profesyonel uzmanlar ile aile bireyleri, iş ve sosyal çevre arkadaşları ve diğer yakınların içten ilgi, yardım ve desteğine büyük ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanların büyük bir kısmı, travma ile mücadele ederken çevresindeki yararlı, iyi huylu dış unsurların yardımını alır. Mağdur kendini, içinde bulunduğu durumdan kurtaracak, duygu ve düşüncelerine hitap edecek kişiler ve ortamlarla yaşamını devam ettirme yolunu seçer.

Diğer iyileşme çabaları çerçevesinde mağdur, kafasındaki travmayla ilgili olayın kontrolünü elde etmeye çalışır. Mağdur, olayı farklı boyutlarıyla değerlendirip anlamak ister. Yaşamının daha anlamlı hale gelmesini sağlamak amacıyla, kendine güven ve geleceğe ümitle bakma duygularını harekete geçirerek dengeli bir yaşam felsefesi oluşturmaya çalışır (Nichols ve arkadaşları, 2000). Böylece, içinde bulunulan zor koşulların ağır etkileri zaman içerisinde azalır. Yeniden kurulan ve istikrar kazanan süreç içerisinde huzurlu ve mutlu geçen bir yeni gün eskilerden uzaklaşmak için bulunmayacak bir fırsattır.

Suçun mağdur üzerinde meydana getirdiği olumsuz ekonomik, sosyal ve psikolojik etkiler ışığında mağdura sağlanacak destek ve yardımın niteliğinin ve çerçevesinin belirlenmesi gerekir. Mağdur, uğramış olduğu zararlardan dolayı parasal desteğe ihtiyaç duyabilir. Örneğin; evden yapılan hırsızlık olayında ortada kırılan bir kapı veya pencere, çalınan değerli bir eşya veya mağdurun fiziksel zarar görmesi sonucu hastane masrafları olabilir. Bu çerçevede, yeterli ekonomik gücü olmayan mağdurlara bu sorunların üstesinden gelmesini temin için maddi destek sağlanabilir. Psikolojik açıdan ise mağdurlar, fiziksel ve duygusal stres etkilerini yaşıyor, kendini halen riskte, ümitsiz, çaresiz ve kimsesiz görüyor olabilir. Fattah'ın da ifade ettiği gibi, her mağduriyetin psikolojik bir yönü ve etkisi vardır ve bu durum mağduru, uzun süreli olabilecek duygusal sorunlarla baş başa bırakabilecek bir özellik gösterir (Fattah, 1984: 78).

Çoğu insan hayatında belki bir veya birkaç defa polisten yardım talebinde bulunmuştur. Hatta polisten herhangi bir yardım isteğinde bulunmayanların sayısı çok daha fazladır. Polisle konuşup ona sorununu anlatmak o insanlar için çok zordur. Karşısındaki polis memurunun tepkisini tam olarak bilememeden kaynaklanan endişe, onu kendine yakın hissetmeme, kendisinin sanki utanacak veya sıra dışı bir şey yapıyormuş hissine kapılmasıyla birleşince ortaya hassas bir tablo çıkmaktadır.

Profesyonel polis böyle bir dönem geçiren mağdurları anlayabilme noktasında sabırlı ve hassas davranır. Maruz kaldığı suç karşısında psikolojik veya fiziksel güçlükler içerisinde bulunan mağdur, her şeyden önce kendisini anlayacak ve rahatlatılacak birine ve onun yakın ilgisine ihtiyaç duyar (Lewis ve Salem, 1986). Bu ilgi, birinci derecede, suç olayı çerçevesinde, en kısa sürede mağdurun yanında olabilecek, onunla birlikte kalabilecek ve ona güven verebilecek olan polis ve daha sonra da mağdur için önem taşıyan yakınları vasıtasıyla gösterilebilir. Mağdurun yanında bulunan polisin profesyonel bir görevliden beklenen davranış içerisinde, kendisini karşısındakinin yerine koyarak, istek ve tepkilerle karşı duyarlı davranması, mağdura sempati ile yaklaşması ve yapması gereken hususları mağdura açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmesi sonucunda mağdur kendisini çok daha iyi hissedecek ve işler de daha etkili ve verimli yapılmış olacaktır. Bunun yanı sıra, polis mutlaka mağdurun yakınlarına, mağdurun özellikle gelmelerini istediği kişilere haber verip olay yerine gelmelerini sağlamalıdır.

En uygun yaklaşımın sergilenmesi için, kısa bir süre içerisinde (ve genelde sınırlı bilgilerle), kendisine bildirilen olaya veya duruma hemen müdahale etmek zorunda olan polisin eldeki verileri, ipuçlarını ve belirtileri sistematik olarak inceleyip değerlendirmesi çok önemlidir. İyi bir polis, her şeyden önce iyi bir insan, aynı zamanda iyi bir psikolog, kriz müdahalecisi ve birbirine sevgi ve şefkatle bağlı olan toplumun dışı yansıyan gözde örneğidir (Nichols ve arkadaşları, 2000). Güvenlik hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesinde bu değerlerin profesyonellik açısından büyük önemi vardır.

Tamamen suç merkezli bir anlayışla çevredekilere sert söz ve davranışlarda bulunmak, mağdurların sorununu önemsemez ve küçük gören bir yaklaşım sergilemek, polisin asla ve asla yapmaması gereken davranışlardandır. Unutulmamalıdır ki; karşıdaki

insanların hiçbirisi profesyonel mağdur değildir. Yani, bu insanlar yaşamları boyunca belki bir veya birkaç defa bu tür olaylarla karşılaşmış ve mağdur olmuşlardır. Mağdur olmak, gerçek zarar seviyesi ne olursa olsun, onlar için aşılması çok zor bir durumdur. Bu yapı içerisinde, polis ve diğerleri için çok sıradan ve önemsiz sayılabilecek bir olay, mağdur için çok hayati, ciddi bir durum ve stres kaynağı olabilir. Hemen herkes için geçerli olan bu ortak nokta dikkate alınmak suretiyle her olayda memur, diğer kişilerin sorunlarına karşı duyarlı ve ilgili olmalı ve kendisi için çok sıradan sayılabilecek bir olayın karşıdaki kişi için çok önemli olabileceğini asla akıldan çıkarmamalıdır.

Polisin mağdurlarla yakın iletişim kurmasının önemini iyi idrak etmek gerekir. Polisin davranış biçimi, ses tonu ve profesyonelliği birebir kişisel ilişkiler esnasında her normal vatandaş tarafından anında gözlemlenebilir. Mağdurlarla olan ilişkilerde nezaket ve saygı çerçevesinde davranarak karşıdaki kişinin kendisini rahat hissetmesi sağlanmalıdır. Görevli memur, görüşme esnasında nazik, anlayışlı, iyi bir dinleyici, arkadaşça ve olumlu olmalıdır. Polis, yardım isteğinde bulunan vatandaşın isteğine cevap veremeyecek durumda ise, kişiye sorunun çözümünde yardımcı olabilecek en uygun makamı önermelidir.

Suç mağdurları ve çevredeki vatandaşlar polisin bu içten, insancıl ve profesyonel yaklaşımı karşısında asla duyarsız kalmayacaklardır. Polisin bu konudaki tutum ve davranışı başta mağdurun kendisi olmak üzere çevredeki kişiler tarafından pek çok kişilere tekrar tekrar anlatılacaktır. Bu, polis imajının vatandaşların zihninde oluşma ve gelişme şeklinin tipik bir örneği ve göstergesidir.

Beden dili ağızdan çıkan kelimeler kadar, hatta bu kelimelerden daha fazla konuşur ve etkilidir. Görevli memurun tavırları, duruşu ile yüz ve vücut ifadeleri, ilgilenilen kişiyle olan iletişimin sağlanmasında mağdur açısından büyük bir önem taşır (Miller, 2000:68-74). Örneğin, kolları birbirine bağlı olarak karşıdaki kişiyle konuşan bir memur iletişime açık olmadığını gösterir. Açık eller, kişinin sorunlarına karşı sempatiyi ve şefkati ifade ederken, kapalı eller ise karşıdaki mağdurun duygu, düşünce, istek ve sorunlarına karşı duyarsız, ilgisiz ve açık olmayan bir yapıyı gösterir. Mağdurla görüşürken bu çeşit ifadelerle dikkat edilmelidir. Görünüşteki her bir değişim, görevlinin mevcut durumu ele almadaki ilgisini ve dürüstlüğünü anlatır.

Bu tür temaslar esnasında polis, yerine getirilmesi imkansız hiçbir söz vermemelidir. Eğer memur, mağdura bir hizmet veya ileri aşama faaliyetle ilgili bir söz vermiş ise, ilgili memur söz konusu kişiyle yeniden irtibat kurarak soruşturmanın veya üzerine aldığı konunun sonucunu bildirme sorumluluğunu taşımalıdır.

Polisin müdahale ettiği bazı olaylar ölümle ilgili konuları içermektedir. Ancak, olaylara müdahale eden polis asla ilk önce ölüm olayını düşünmemelidir. Elektrik şoku ve zehirlenme gibi bazı durumlar ölüme benzer ve dışarıdan bakan kişiye ölüm hali gibi gelir. Bu nedenle memur, hemen herhangi bir yaşam işareti olup olmadığını kontrol etmeli ve en küçük bir şans dahi hissettiğinde geciktirmeden acil tıbbi yardım istemelidir. Ölümü anlamının bazı basit ve yaygın işaretleri şunlardır (Payton, 1971:361):

1. Nefes alış verişin olmaması,
2. Kalp atışının olmaması,

3. Eldeki tırnakların renginin solması (kırmızılığın kaybı),
4. Göz bebeklerinin ışığa tepki vermemesi,
5. Gözün donuk görünüşü,
6. Gözde tansiyon olmayışı ve
7. Kafanın kesilmiş olması, vücutta ateşli silah izlerinin olması veya vücudun parçalanmış olması gibi diğer açık ölüm işaretleri.

Müdahale edilen ve sonu ölümlü biten olav veya kazada bu üzücü haberi ölenin ailesine veya yakınlarına vermek polis için oldukça ciddi, hassas ve duyu yüklü bir konudur. Bu konuyla ilgili olarak aşağıdaki hususlara büyük özen gösterilmelidir (Nichols ve arkadaşları, 2000:296):

1. Bir aile ferdinin, akrabasının veya arkadaşın öldüğünü bildirmek için hiçbir zaman telefon kullanılmaz, yüz yüze konuşma yolu tercih edilir.
2. Karşıdaki kişiyle beraber oturulur ve onun üzüntüsü paylaşarak (paylaşıldığı hissedilerek ve hissettirilerek) ölüm haberi bildirilir.
3. Polis, ölüm haberini verdikten sonra hemen geriye dönüp ilgili kişinin ev veya işyerinden ayrılmaz. Aile ve akraba ilişkilerinin oldukça sıkı ve önemli olduğu toplumumuzda her ne kadar bu tür duyu ve düşünce paylaşımları yakın aile çevresi içerisinde geliyorsa da polis, bir süre aile fertleriyle beraber kalıp bundan sonra yapılması gereken hususlarla ilgili olarak konuşmaya ve karşıdakileri sakinleştirmeye çalışır.
4. Daha sonra görevli memur, başsağlığı dilekleriyle beraber ilgili kişiye adını-soyadını ve iş telefon numarasını bırakır, yardıma ihtiyaç duyulması halinde her zaman yanlarında hazır olacağını belirtir ve görevinin başına döner.

Sanıklarla İlgili İşlemleri Yapmak

Suç mağdurları için önemli olan konulardan biri de, kendilerine zarar veren kişilerin yakalanması ve cezalandırılmasıdır. Kendilerini zor duruma sokan, acı çektiren kişilerin yakalandığını, haksız eylemlerinin karşılığı olarak cezalandırıldığını görmek mağdurların büyük bir kısmı üzerinde çok önemli pozitif etkiler meydana getirmektedir. Bu açıdan, suçla ilgili sanık veya sanıkları tespit etmek ve yakalamak, olay yerine ilk önce gelen polisin en önemli görevlerinden biridir.

Suç soruşturmalarında kısa sürede başarılı sonuçların elde edilmesinde dedektiflerin sahip olduğu bilgi ve yeteneğin yanı sıra, suçun çeşidine ve işlendiği koşullara bağlı olarak olay yerine ilk gelen personelin duyarlılığı da önemlidir. Suçu işleyenler, çoğu zaman olay sonrası polis tarafından yapılan incelemeleri izlemek, elde edilen iz ve deliller hakkında bilgi edinmek ve bazen de ifadeleriyle polisi yanlış yönlendirmek amacıyla olay yerinde bulunurlar (Geleri, 2003:161). Bu nedenle, şüphelilerin tespiti aşamasında olay yerinde suçla ilgili yorumlarda bulunan, şüpheli hareket ve tavır sergileyen kişiler tespit edilmelidir. Ayrıca polisin, olay yerinde olayı gören tanıkları tespit etmesi, kendilerine yararlı olabilecek bilgileri kaydedip kaybolma olasılığı bulunan fiziki delilleri toplamak için gerekli hassasiyeti göstermesi durumunda, sanıkların kısa sürede yakalanması ve sanık yargılamalarının mahkumiyetle sonuçlanması olasılığı çok daha yüksektir. Bu başarının temelinde olay yerine ilk gelen görevlilerin, elde ettikleri bilgileri dedektiflerle cömertçe paylaşması yatmaktadır.

Sanıkların olay yeri veya yakınında yakalanmadığı ve kim olduğunun bilinmediği olaylar başta gelmek üzere genel anlamda sanıkların tespiti ve yakalanması konusunda olay yeri çok iyi bir rehber, okunması gereken bir nottur. Olay yeri, her biri delil olabilecek, çok çeşitlilikteki cisim, madde, eşya ve izlerden oluşur. Olay yerinde elde edilebilecek bu deliller, Locard'ın da ifade ettiği üzere (akt. Geleri ve arkadaşları, 2001:251);

"Nereye bassa, nereye dokunsa, arkada ne bıraksa, farkında olmasa bile kendisi aleyhine sessiz bir tanıktır. Yalnızca parmak izleri, ayak izleri değil saçları, elbisesinin lifleri, kırdığı bardağın parçaları, kullandığı aletin izi, sıyırdığı boya, bıraktığı ya da üstüne bulaştırdığı kan ve artıklar, bütün bunlar ve dahası."

Polis tarafından olay yerinde tespit edilen ve usulüne göre toplanarak analiz edilen maddi delillerin adli soruşturmalar üzerinde çok önemli katkıları vardır. Bu anlayış çerçevesinde maddi deliller (Muensterberg, 1908):

1. Hazırlık soruşturmasının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi,
2. Suçun ve suçlunun tespit edilmesi,
3. Suçlunun yakalanarak adalete teslim edilmesi,
4. Suçlunun suçluluğunun ispat edilmesi ve hüküm giymesi,
5. Kişilerin masumiyetinin ispatlanması, ve
6. Mağdurun haklarının korunması, hukuki ve vicdani açılardan rahatlatılması konularında çok büyük rol oynamaktadır.

Olay yerine ilk gelindiğinde, nerede ne olduğu konusunda ilk başta net bir resim elde edilmeyebilir. Buradaki deliller herhangi bir zorluk ve karmaşıklık hali olmadan, olay yerinde açıktan görünür bir şekilde bulunabilirler: Ev içinde yatan bir ceset, cesedin yanında açıktaki duran bir tabanca gibi. Olay yerindeki delillerin büyük bir çoğunluğu nesnelere saplanmış, bulaşmış veya nesnelere arasına karışmış da olabilir; Mermi çekirdeğinin koltuk döşemesi içine girmesi, kanın yatağa bulaşması, bardakta ruj veya parmak izinin olması, kül tablasında izmarit bulunması ve koltukların altında bir yüzük bulunması gibi (Geleri ve arkadaşları, 2001:208).

Olay yerinde elde edilebilecek deliller, olayın çeşidine, işleniş şekline, işlenme zamanına, işlenme yerine ve sonucuna göre çok farklılık gösterebilir: Gece dışarıda ve karanlık bir ortamda uzaktan silahla işlenen bir adam öldürme ile, kapalı bir yerde yakın boğuşma sonucunda silahla işlenen adam öldürme suçlarında (birbirine benzemesine rağmen), olay yerinde bulunabilecek iz ve deliller açısından farklılıklar bulunur. Bu nedenle, olay yerine ilk intikal eden ekip, olay yerini bir bütün olarak düşünmeli, bu bütünün her bir parçasının çok önemli bir delil kaynağı olabileceğini asla unutmamalı ve böylece olay yerinin her yerini koruma altına almalıdır.

Olay yeri, olayın çözümünde büyük rol oynayacak, olayın başlangıç, gelişim ve sonucuyla ilgili bilgi, iz, emare ve delilleri içerir. Bu kapsamda, olayın işleniş şekli ve yöntemiyle ilgili olarak da somut veriler elde edilir. Çoğu zaman, olay yerinde suça neden olan unsurlar (uyuşturucu gibi), suçta kullanılan vasıtalar (bıçak veya tabanca gibi) ve suçun işlenme yöntemi (pencerenin kırılmak suretiyle içeri girilmesi gibi) açık ve net bir şekilde görülebilir. Örneğin; olay yerinde kan ve kovanlar

bulunması, ortada bir silahla adam yaralama veya öldürme suçunun gerçekleştiğinin açık bir göstergesidir.

Ancak bazı durumlarda, olay yerinde bulunan maddi delillerin şüpheyi belirli şahıslar üzerinde yoğunlaştırdığı ve bu şahısların gerçek suçlu gibi gösterilmeye çalışıldığı görülmektedir. Diğer taraftan, olay yerinde bulunan şapka, palto, eldiven, cüzdan, kalem ve silah gibi deliller çoğu zaman suç failini/faillerini tespit etmeye yarasarlar da, olay yerine sonradan bırakılma, çalınma veya tesadüfen bulunma gibi nedenlerden dolayı, suçla ilişkisi bulunmayan şahısları da şüpheli konumuna düşürebilmektedir (Geleri ve arkadaşları, 2001:208).

Önemsiz olarak nitelendirilebilecek hiçbir delil yoktur. Hiç umulmadık bir yerde çok önemli bir maddi delilin elde edilmesi veya hiç beklenmedik bir maddenin sonradan çok önemli bir delil olarak ortaya çıkması da söz konusu olabilir. Suç soruşturmalarında her bir delilin kendine has özellikleri ve suçun aydınlatılması üzerinde etkisi vardır. Daha da önemlisi, olayın ve olay yeri incelemenin başında daha sonraki gelişmeleri, olayın boyutunu ve içeriğini tam olarak bilmeyen ve sadece elde edilebilir bütün delilleri sağlıklı bir şekilde toplama görev ve sorumluluğuna sahip bulunan polisin, kendi başına delilleri sınıflandırma, deliller hakkında önemli veya önemsiz nitelendirmesini yapma şeklinde bir görevi, yetkisi ve lüksü bulunmamaktadır. Böyle bir kararı verecek olan, hazırlık soruşturması içerisindeki diğer gelişmeleri ve delilleri bir arada değerlendiren hakimdir. Olay yerinde elde edilen maddi deliller, davanın mahkemede görüşülmesi aşamasında çoğu zaman davanın seyri üzerinde etkili olmaktadır (Palmiotto, 1994).

Olay yerinde bulunan her türlü delilin, olay yerinin korunma, delillerin bulunma ve muhafaza edilme standartlarına uygun olarak mahkemeye sunulması gerekir. Bunun tersinin olması halinde; yani her şeyden önce olay yerinin korunmasının, daha sonra da delillerin toplanması ve muhafazasının standartlara göre yapılmaması halinde, delilleri inceleyecek olan kriminal laboratuvar uzmanlarının işi ve sonuçta hakimlerin adaletli karar vermesi engellenmiş olacaktır. Bu şekilde elde edilen delillere ileriki aşamalarda itirazların yapılması olasılığı oldukça yüksektir. Özellikle delillerin olay yeri, olay ve olayın tarafları (genellikle de sanık) ile ilişkilendirilmesi konusunda yoğun itirazlar meydana gelmektedir. Bu tür olasılıklar göz önünde bulundurulurken, deliller ileride herhangi bir çelişki, yanlış anlaşılma ve itiraza yol açmayacak şekilde korunmalı ve toplanmalıdır. Böyle önemli ve 'olmazsa olmaz' ilkesi her birimdeki ve seviyedeki polis personelinin bilmesi ve hassasiyetle uygulanması gereken bir tedbir ve uygulamadır.

Mağdurun kendisi veya yakınları bazen olay sonrasında, olay yerindeki iz ve delillerin bozulmasına neden olmaktadır. Kapalı bir mekanda meydana gelen olaylarda polisin olay yerine gelmesine kadar geçen süre içerisinde polisin rahat çalışması veya etrafı dağınık görmemesi düşüncesiyle olay yeri temizlenmekte veya düzeltilmektedir. Özellikle ölüm veya intihar olaylarında konu polise bildirildikten sonra maktulün yakınları tarafından evin toplanması, düzeltilmesi ve temizlenmesi oldukça yaygın bir uygulamadır. Bazen de mağdurun kendisi, olay sonrasında içinde bulunduğu psikolojik durumun etkisi ile bilinçsizce hareket etmek suretiyle etrafı dağıtabilmektedir. İşin esasında, asıl yapılması gereken, her şeyin, olduğu gibi

orijinal haliyle bırakılmasıdır. Ancak, insanların bir kısmı, işin bu yönünü düşünememekte ve bilinçsizce olay yerine zarar vermektedir.

Etrafın düzenli bulunması ve çevrede temizlik ve düzeltmeler yapıldığı his ve şüphesine kapılması halinde, bu tür konularla ilgili olarak ayrıntılı bilgi alınmalı, değişiklikler not edilmeli ve olay yerinin orijinal hali belirlenmeye çalışılmalıdır. Olay yerinde delil olabilecek bardak, çatal ve benzeri maddelere dokunulmuş ise bunlar öğrenilmeli, not edilmeli ve olay yeri inceleme uzmanlarına bildirilmelidir. Etrafi düzeltmeye çalışma çabasının polisin olay yerine geldiğinde de devam etmesi halinde ise mutlaka duruma müdahale edilmelidir (Palmiotto, 1994).

Bu anlatılanlar, mağdur veya yakınları tarafından olay yerinde meydana getirilen, herhangi bir kasta veya art niyete dayalı olmayan, temelde bilinçsizce davranmaktan kaynaklanan olaylardır. Bunlara ilave olarak bir de bilinçli ve kasıtlı yapılan davranışlar vardır. Mağdur veya mağdur yakınları bazen zarar görme korkusu, gururuna yedirememe, suçlunun daha ağır ceza almasını sağlama veya utanma gibi nedenlerden dolayı delilleri bozmaya, yeni sahte deliller koymaya, delilleri değiştirmeye veya delilleri yok etmeye çalışmaktadır. Örneğin; aile içi sorunlardan dolayı evinde intihar eden bir kişinin yakınları, bu konuyu bir gurur meselesi yaparak olayı adi bir hırsızlık ve cinayet gibi göstermeye çalışabilmektedir. Diğer taraftan, evinde tecavüz edildikten sonra öldürülen genç bir bayanın yakınları utanma, etrafa böyle bir konuyla tanınmama duygu ve düşüncesiyle çevreyi ve maktulün üzerini düzelterek olayı adi bir hırsızlık ve cinayet suçu şekline sokmaya çalışabilmektedir.

Bilgilendirmek ve Önerilerde Bulunmak

Mağdurlar, şefkat içeren yaklaşım ve anlamaların yanı sıra pratik yardıma da ihtiyaç duyarlar. Pratik ve yararlı bilgileri yerinde ve düzgün bir şekilde verebilmek çok önemlidir. Vatandaşların suç mağduru olmaması, olunması halinde ise ikincil mağduriyetlerin yaşanmaması amacıyla gerekli çalışmalar yapılması, polisin temel amaç, görev ve fonksiyonlarından biridir. Tıbbi tedavinin gerekli olup olmadığı, gerekli ise nerede yapılmasının daha iyi olacağı, uğranılan maddi ve manevi zararları telafi etmek ve bundan sonraki olası mağduriyetlerin önüne geçmek için alınması gereken önleyici tedbirlerin neler olabileceği ve ceza adalet sistemi içerisinde izlenecek yolun neler olduğu hususlarındaki bilgilerin mağdurlarla paylaşılmasında büyük yarar bulunmaktadır.

Vatandaşların dikkatlerinin artırılması, bilgilendirilmesi ve buna bağlı olarak önceden birtakım önlemler alınması suretiyle suçların işlenmesinin önüne geçilebilir veya suçların yoğunluğu düşük bir seviyeye çekilebilir. Araştırmalar, mala karşı işlenen suçların büyük bir kısmının mağdurların bilgisizliği veya ihmali sonucu meydana geldiğini göstermektedir. Örneğin; hırsızlıkla ilgili olarak İngiltere’de yapılan araştırmalarda ev sahiplerinin %40’ının hırsızlık olayı mağduru olduklarını sonradan fark ettikleri ve evlerinin ön ya da arka kapılarını kilitli tutmamaları nedeniyle bu suçların işlendiği ortaya çıkmıştır. Gallup’un yaptırdığı bir araştırmaya göre de; ev sahiplerinin büyük bir çoğunluğu evlerinin ön kapılarını kilitli tutmasına rağmen ancak küçük bir bölümü (%40) arka kapıyı da kilitli tutmaktadır (Walklate, 1996:291-300). İngiltere’deki ev hırsızlarının sadece %28’inin ön kapıyı, %64’ünün

de arka kapıyı kullanarak içeri girdikleri düşünülürken (bu suçların bir kısmı da pencereden içeri girmek suretiyle işlenmektedir) (Mayhew ve arkadaşları, 1993) yapılan ihmalin ciddiyeti ve önemi daha iyi ortaya çıkmaktadır. Polis ile mağdurlar ve genel anlamda da vatandaşlar, bu bağlamda, bir araya gelerek ev, işyeri, araba ve kendi yaşamları ile ilgili olarak alınabilecek önlemler konusunda işbirliği yapmalıdır.

Potansiyel suçlular, genelde zayıf noktaları bulunan ve kolayca üstesinden gelebilecekleri kişileri hedef olarak seçmektedir. Toplumun genel yapısı içerisinde, akli veya fiziki zayıflıkları nedeniyle, suç mağduru olma riskini diğerlerine göre daha yüksek seviyede taşıyan gruplar mevcuttur. Bu anlamda yaşlılar, çocuklar, özürlüler ve bayanlar, belirli özellikleri itibarıyla, daha kolay hedef olabilecek kişilerdir (Walklate, 1996:293- ve Sokullu-Akıncı, 1991). Bu gruplarda yer alan kişiler, herhangi bir suça maruz kalmaları halinde kendilerini güçlü bir şekilde savunma yeteneğinden mahrumdur. Sahip olunan zayıf noktalar, onların daha kolay bir hedef olarak değerlendirilmeleri için yeterli bir nedendir.

Bazı kişiler de kişisel özelliklerinden çok, mesleki durumları ve sahip oldukları ekonomik değerleri nedeniyle daha fazla, hedef olma riskini taşırlar. Kuyumcular, döviz büroları ve veznedarlar, bu grupta yer alan kişilerdir. Her gün rutin bir şekilde yüksek miktarda nakit para ve/veya altın bulunduran veya alışveriş yapmak amacıyla gelen paralı kişilerin bulunduğu bu tür yerler, potansiyel suçlular için oldukça cazip suç mekanlarıdır. Bu ve benzeri işyeri sahiplerine suçları ve dolayısıyla da mağduriyetleri önleyici tedbirler alma amaçlı bilgilendirme yapılmalı ve somut öneriler sunulmalıdır (Ek.1).

Polisin fiili ve potansiyel mağdurlarla ilgili bilgilendirici ve önleyici çalışmalar yapması sadece olay sonrası ile sınırlı olmayıp polisliğin her aşamasında geçerli olan bir uygulamadır. Bu tür faaliyetler sadece belirli bir birim ile sınırlı bir özellik taşımamaktadır. Polis, bilgilendirici ve önleyici hizmetleri geniş ve profesyonel anlamda; devriye polisi, karakol polisi ve merkez polisi; kısmen de trafik, asayiş, terör, organize suçlar, güvenlik, çevik kuvvet ve koruma gibi çok farklı birimler vasıtasıyla yerine getirmektedir (Ek.2).

Olaylara Müdahalede Hızlılık ve Mağdur Memnuniyeti

Olaylara müdahalede hız ve etkinlik iki önemli faktördür. Suçun işlenme zamanı çok kısadır. Suç esnası ve sonrasındaki kısa zaman içinde suçun faili çoğunlukla olay yerindedir ve henüz kaçmamıştır veya vatandaşlar sanığı, suçta kullandığı alet ile birlikte yakalamıştır. Olayın tanıkları da olay yerindedir. Tanıklar olayın nasıl işlendiğini bilmektedir. Suç faili kaçmış ise, eşkaline ait bilgiler bütün canlılığı ile hafızalardadır. Aynı şekilde, suç sanığının nereden, ne ile geldiği, elinde ne tip silah bulunduğu, suçu nasıl işlediği, suç işlendikten sonra hangi tarafa ne ile kaçtığı, yine suç yerinde olan tanıklar tarafından bilinmektedir (Doğru, 2000).

Mağdurlar henüz olay yerindedir veya hastaneye götürülmektedir. Delillerin tamamı olay yerindedir. Olayla ilgili iz, delil ve suçta kullanılan alet ve silahların yok olması, değiştirilmesi veya gizlenmesi olasılığı söz konusudur. Sıralanan bu hususlar, suçun çabuk ve tereddütsüz aydınlanmasını sağlama, sanıkları yakalama ve

mağdurlara yardım etme konusunda önemli olan unsurların polisin olay yerine çabuk gitmesi halinde elde edilebileceğine işaret etmektedir.

Polisin olaylara geç müdahale etmesi halinde sanıkların yakalanma olasılığı azalır, olay yerinde bulunan delillerin korunması ve olay yerinden uzaklaşmaları nedeniyle tanıkların tespiti güçleşir. Ayrıca, olay yerine geç gelinmesinin, polise olan güvenin azalması, mağduru kendini yalnız ve korumasız hissetmesi ve böylece ikincil mağduriyet evresine girmesi ile polis-halk ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesi üzerinde de önemli bir etkisi vardır. Bu nedenle, olayın aydınlatılması ve gerekli her türlü yardımın mağdurlara sağlanması için polisin en kısa sürede olay yerine gelmesi büyük önem taşımaktadır.

Polisin olaylara ve çağrılara müdahale zamanı ile geniş anlamda vatandaş, dar ve spesifik anlamda ise mağdur memnuniyeti arasında doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır. Yardım amaçlı çağrılarla ilgili polis müdahalesi ve yaklaşımı hakkındaki mağdur memnuniyeti üzerinde etkili olan iki önemli faktör bulunmaktadır. Bunlar;

- Polisin, kendisine yapılan ihbar veya çağrılara müdahale süresine ilişkin mağdurlarda var olan beklentiler ve
- Mağduriyet derecesidir (Spelman ve Brown, 1991).

Polisin, çağrı yapılan yere ulaşma zamanı konusunda insanların zihninde var olan beklenti, bu konudaki en kritik değişken aralığından biridir. Eğer mağdur, polisin üç dakika içerisinde geleceğini umuyor ve polis beş dakika içerisinde geliyorsa, zihinde var olan beklentinin üstünde bir gelişimin olması nedeniyle genelde memnun olmama eğilimi ağır basmaktadır. Bunun tam tersi, eğer mağdur veya diğer kişiler polisin gelmesinin on dakikayı bulacağı düşünüyor ve polis de beş dakika içerisinde geliyorsa, bu durumda polisin müdahale hızı konusunda mağdurların tatmin ve memnun olduğu görülmektedir. Bu, somut olarak anlaşılması ve kontrol edilmesi çok zor bir noktadır. Polisin kontrol alanı dışında kalması, uygulama hayatında psikolojik ve spesifik olay endekli durumlarla ilgili olması nedeniyle de anlaşılması ve çözüme kavuşturulması da aynı şekilde güç olan bir durumdur. Burada en önemli unsur, vatandaşların sahip olduğu beklentidir. Bu çerçevede, telsiz (haber) merkezinde görevli memurlar bu realiteyi göz önünde bulundurmamak suretiyle mağdurların polis müdahalesi ile ilgili beklentileri üzerinde etkili olmak, olay yerine ulaşma zamanı ve bunun nedenlerini karşındaki kişiye izah etmek, gerektiğinde bu kişileri yönlendirmek suretiyle mağdur memnuniyeti üzerinde önemli bir rol oynayabilir.

İkinci bir unsur ise, mağdurların uğramış oldukları mağduriyet ve almış oldukları zararın derecesi ile ilgilidir. Pratik hayatta suçtan zarar gören mağdurların büyük bir kısmı polisin hemen anında olay yerinde olmasını, suçlunun saldırganlığının önüne geçilerek uğramış olduğu maddi ve/veya manevi zararın en az seviyede kalmasını, hatta hiçbir mağduriyetin meydana gelmemesini ve suçlunun da yakalanmasını istemektedir. Böyle bir durumda, eğer kişinin mağduriyeti gerçekleşmiş ve suçlu da ortadan kaybolmuş ise, müdahaledeki hızlılığa ve müdahale şekline bakılmaksızın, polisin olay yerine geliş zamanı ve müdahaledeki etkinliği konusu ciddi eleştiri kaynağı yapılmaktadır. Burada, polisin çok kısa bir süre içerisinde olay yerine gelmiş olması halinde dahi memnuniyetsizlik ve eleştiri yoğunluklu bir yaklaşım söz

konusudur. Bunun tersinin olması halinde ise, yani suçlunun devam eden saldırıları engellenmiş ve mağdurun zarar görmesi düşük bir seviyeye çekilmiş ise polisin olaylara müdahale süresi konusunda memnun kalınmaktadır. Bu konularda genelde rasyonel ve bilimsel değerlendirmeler yerine ani ve duygusal tepkiler yapılmakta, bu nedenle de polise haksızlık yapılmaktadır. Ancak buna rağmen, koşullar ne olursa olsun polis ekipleri, kendilerine yapılan ihbarlara zamanında müdahale etme konusunda devamlı olarak hassas ve dikkatli davranmalıdır.

Uygulamada, vatandaşların polise ihbarda bulunmak için genelde gereğinden fazla zaman harcadıkları görülmektedir. Bu nedenle de, suçların büyük bir kısmı polisin müdahale hızından etkilenmemektedir. Ancak polisin olaylara hızlı müdahalesi sadece bu hususla sınırlı bir durum değildir. Polisin olay yerine hızlı veya geç gelmesi konusu farklı birçok unsurla bağlantılıdır. Polisin olaylara müdahale hızı üzerinde rol oynayan başlıca faktörler şunlardır (Geleri, 2002):

1. Olayın meydana gelişi ile vatandaşlar tarafından polise bildirim arasında geçen süre.
2. Görev bölgesinin büyüklüğü.
3. Bölgede görevli ekip ve personel sayısı ve olay yerine yakınlığı.
4. Personel ve araçların temin edilme süresi.
5. Polise yapılan çağrılar arasında belirlenen öncelik sırası.
6. Haber merkezinin en yakın polis ekibini olay yerine sevk etme süresi.
7. Yol durumu: Trafik yoğunluğu, kaza ve benzeri durumlar.
8. Olay yerine varış süresi.

Uygulamalara bakıldığında, polisin hızlı müdahalesi sonucu kendisine bildirilen 1000 ağır suçun sadece, yaklaşık 25-30'unda olay yerinde veya yakınında sanık yakalaması gerçekleştirilebildiği görülmektedir. Müdahaleye dayalı yakalama oranının bu kadar düşük olmasının en temel ve başta gelen nedeni, polise bildirilen toplam ağır suçların %70-75'inin suç işlenip bittikten sonra öğrenilen suçlar olmasıdır (Criminal ...1987:97-98). Yani, bu gruptaki suçlar, işlendikten bir süre sonra fark edilmekte ve bu süre içerisinde de suçlular çoktan ortadan kaybolmuş ve kendilerini polis müdahalesinden kurtarmış olmaktadır. Böylece polis, kendisine ihbar edilen olay yerine intikal ettiğinde suçlunun çoktan uzaklaşmış ve izini kaybettirmiş olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak yapılan büyük çaplı bir çalışmada Bieck ve Kessler (1977) ağır suçları esas almış ve bu suçları iki ana gruba ayırmıştır:

1. İşlenip bittikten sonra öğrenilen, yani sanıkların olay yerini terk ettiği suçlar (toplam suçların %62'si) ve
2. Karşı karşıya işlenip de vatandaşlardan birinin mağdur veya tanık olarak gördüğü, duyduğu suçlar (toplam suçların %38'i).

Bu çalışmada özet olarak şu sonuca ulaşılmıştır;

Suçların büyük bir kısmı mala karşı işlenmekte ve işlendiğinin farkına oldukça geç varılmaktadır. Bu tür suçların ihbar alınmasından sonra olay yerine hızlı gitme ile suç sanıklarının olay yeri veya yakınında yakalanması arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Suçlar çok önceden işlenip bitmiş, suçun işlendiği geç anlaşılmış

ve bu nedenle de polise geç bildirilmiştir. Bu durumda da sanıklar olay yerinden uzaklaşmıştır. Suçların ancak küçük bir kısmı (özellikle şahsa karşı işlenen suçlar) polisin hızlı müdahalesine ihtiyaç duymakta, büyük bir kısmında ise (özellikle mala karşı işlenen suçlar) hızlı polis müdahalesinin herhangi bir yararı bulunmamaktadır.

Bu sonuç, eşyaya (mala) karşı işlenen suçların tipik bir özelliğidir. Suç mağdurları bazen kendilerinin mağdur olduğunu saatler, hatta günler sonra fark eder: ev ve otomobil hırsızlıklarında olduğu gibi. Tatile giden aile evlerinden hırsızlık yapıldığını ancak tatil dönüşü öğrenir. Aynı şekilde, arabasını gece park edip istirahatata çekilen kişi otosunun veya otosundan herhangi bir eşyanın (teyp gibi) çalındığını ancak sabah işe gitmek için arabasının yanına geldiğinde öğrenir. Bu durumda da hırsız çoktan gözden kaybolmuş ve izini kaybettirmiştir. Bu ve benzeri konular polise bildirildiğinde suçun işlenme zamanı ile polise başvuru arasında uzun bir zaman dilimi bulunmakta ve bu nedenle de polise, geride kalan iz ve ipuçlarıyla kim olduğu, nerede ne yaptığı bilinmeyen suç sanıklarının arayıp bulmaya çalışılmaktadır.

Forum'un Amerika'daki üç yıllık araştırması, sonradan öğrenilen suçlarla ilgili çalışmalar açısından büyük bir öneme sahiptir (Pate ve arkadaşları, 1976). Ağır yaralama, oto hırsızlığı, ev ve işyeri hırsızlığı, hırsızlık, tecavüz ve soygun suçlarını hedef alan bu çalışma, ağır suçların ihbar edilmesinde vatandaşlardan kaynaklanan gecikmeyi ve bu gecikmenin polis tarafından olay yerinde veya yakınında gerçekleştirdiği müdahaleye dayalı yakalamalar üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma 3,300 ağır suç olayı ile ilgili olan 4,000'den fazla mağdur, tanık ve çevrede toplanan seyirci kalabalıkla yapılan mülakatlara dayalı olarak dört ABD şehrinde gerçekleştirilmiştir: Jacksonville, Florida; Peoria, Illinois; Rocherte, NewYork; ve San Diego, California.

Forum'un yaptığı araştırmada (deneyin yapıldığı dört şehir genelinde) sonradan öğrenilen suçlar için yapılan ihbar süresi, suçun işlendiğini öğrendikten sonra ortalama on dakika olarak tespit edilmiştir. Bu da toplam müdahale süresinin %40 ile %60'ını oluşturmaktadır. Bieck ve Kessler (1977) toplam müdahale süresini üç parçaya ayırır;

1. Vatandaşların olayı polise ihbarında geçen süre,
2. Polis ekibinin haber merkezi tarafından olay yerine sevk için geçen süre ve
3. Polis ekibinin olay yerine geliş süresi.

Bu durumda; suçun işlendiğinin öğrenilmesinden sonra vatandaşların suç polise bildirme süresinin uzun olması ve bu yüzden de polisin olay yerine intikalinden önce sanığın kaçması için gerekli ve yeterli zamanın genelde bulunması nedenleriyle, sonradan öğrenilen suçların (toplam suçların yaklaşık %70-75'i) olay yerinde veya yakınında müdahaleye dayalı yakalamalarla sonuçlanma ve bu yolla mağdurların memnuniyetini sağlama olasılığı hemen hemen sıfırdır.

Geriye kalan %25-30 ise, karşı karşıya gelinen (dahil olunan) suçlardır (Spelman ve arkadaşları, 1991). Bunlarda mağdur, doğrudan suçlu ile karşı karşıya gelir veya suçu gören biri vardır. Bu açıdan, ihbar edilen toplam suçların sadece yaklaşık %25-30'u polis müdahalesini hızlandırabilir ve dolayısıyla olay yeri veya yakınında gerçekleştirilebilecek müdahale endeksli sanık yakalamalarının oranını artırabilir.

Yani, polisin müdahale hızı ve bu hıza bağlı yakalamalar ancak karşı karşıya kalınan suçlarda yüksek bir seviyeye çekilebilir. Ancak, bu suçların büyük bir çoğunluğunun da polise zamanında bildirilmediğini burada ifade etmekte yarar bulunmaktadır.

Sonuç

Bir suçun işlenmesi halinde ceza adalet sistemleri içerisinde genelde eldeki kamu kaynaklarının büyük bir kısmı suçlulara yönelik olarak kullanılmakta, suç mağdurları ise kendi kaderleriyle baş başa bırakılmaktadır. Böylece, mağdur ikinci defa mağdur edilmektedir. Mağdur ile ceza adalet sistemi arasındaki ince bir çizgi bulunmaktadır. Çizginin bir ucunda devletine ve ceza adalet sistemine güvenen, onların koruması altında bulunan ancak buna rağmen kendisine karşı suç işlenip zarar gören bir mağdur, diğer tarafında ise can ve mal emniyeti koruması altında bulunan ancak, görev ve sorumluluklarını yerine getirememiş olması nedeniyle vatandaşı mağdur olmuş bir organ, devlet bulunmaktadır. Bu durumda, meydana gelen bu istenilmeyen olayın açıklığa kavuşturulması, mağdurun psikolojik ve diğer açılardan sağlıklı bir birey haline getirilmesi için her türlü çalışmanın yapılması, desteğin sağlanması gerekmektedir.

Ceza adalet sistemindeki bu dengesizliğin düzeltilmesi için suçlu davranışların hedefi olmuş mağdurlar için, mağduriyetin ilk anından itibaren her türlü yardım ve destekleme çalışmaları yapılmalı, suç mağdurlarının lehine olacak şekilde ölçülü bir denge sağlanmalı ve ileriki aşamalarda da değişik şekillerde kaynak aktarımı gerçekleştirilmelidir.

Konuya sosyolojik açıdan bakıldığında, suç mağdurlarının sorunlarının bireysel değil toplumsal bir sorun olarak algılanması ve değerlendirilmesi gerektiği görülür. Toplum, kendini oluşturan bireylerle birlikte bir bütündür ve bu nedenle de bir kişinin zarar görmesi, herkesin zarar görmesi demektir. Bu nedenle de verilen zarar, her yönüyle toplumsal sahiplenme ölçüleri içerisinde giderilmeye çalışılmalıdır.

Polis gözüyle konu ele alındığında ise; polisin suç mağdurlarıyla ilgili olumlu yaklaşımlar sergilemesinin, onlara yardımcı olmasının insani ve mesleki etik değerler ışığında çok önemli bir yönü vardır. Bu anlamda, diğer birçok kurumun yanı sıra polis de mağdur adına, mağdur için bir şeyler yapma konumunda olan bir kurumdur. Polis, her şeyden önce bir insan, daha sonra da mesleki profesyonelliğe sahip uzman bir görevlidir. Bu değerler gereği polis kendisini karşıdaki mağdurun yerine koymalı, onun acısını ve sorununu anlayıp hissetmeli, empatik bir yaklaşım sergilemelidir. Mağdur ile polis arasında tesis edilecek bu olumlu ilişkinin adli suç soruşturmaları açısından da çok önemli etkisi bulunmaktadır. Ceza soruşturmalarında;

1. Suçla ilgili bilgiler elde edebilmek,
2. Önemsiz gibi algılanan, üzerinde fazla durulmayan ancak, soruşturma açısından çok değerli katkılar sağlayabilecek detaylara ulaşabilmek,
3. Soruşturmanın her aşamasında mağdurun yakın desteğini kazanabilmek,
4. Böylece başarılı bir adli soruşturma süreci ile olayı aydınlatmak, suç sanıklarını yakalayıp adalete teslim ederek mahkum olmalarını sağlamak, için de; mağduru anlayabilmek, ona sempati ile yaklaşmak, izleyeceği yol ve yöntemler konusunda yol göstermek ve tekrar mağdur olmaması için gerekli çalışmaları yapmak, çok büyük bir önem taşımaktadır.

Polis, mağdurları zihinsel rahatsızlıkları olan hastalar veya psikiyatrik hizmetlere ihtiyaç duyan kişiler olarak görmemelidir (Sherman, 1992). Polis birimleri, hizmet içi eğitimlerinde mağdurlarla ilişkilerde dikkat edilmesi gerekli konularda uzman kişilerden yararlanmalıdır. Ayrıca, çevrede mağdurlara gönüllü olarak yardımcı olabilecek güvenilir, meslek sahibi kişilerin adı, soyadı, adresi, mesleği, telefonu ve ilgi alanı bilgilerini içeren bir listenin karakollarda veya ilgili şubelerde bulunmasında büyük yarar vardır. Bu bağlamda, cinsel suç, alkollü araç kullanma, çocukları öldürülen aileler ve diğer travma mağdurları için gönüllü yardım hizmeti sunabilecek özel organizasyonlar teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

Vatandaşlar, herhangi bir olay sonrası polisi aradıklarında polisin en kısa zamanda olay yerine gelmesini istemektedir. Suç sanıklarının olay yeri veya yakınında yakalanmasında, vatandaşların suçu polise bildirme süresi çok önemli bir rol oynamaktadır. Polis, suçun halen işleniyor olduğu veya suçun işlenmesinin tamamlanmasından hemen sonra suç yerine ulaştığı durumlarda olay yeri veya yakınında yakalama gerçekleştirebilir. Bunun için de; suç sonrası müdahalelerde, suç işlenirken suçun haber alınması ve hemen olay yerine ulaşılması gerekir. Eğer polis, suçu işlenirken haber alıp, bundan sonraki iki üç dakika içinde olay yerine intikal edebilirse, sanığı olay yeri veya yakınında yakalama olasılığı yüksektir. Bu süreden sonra sanığın olay mahallinde veya çevresinde ele geçirilme şansı çok düşüktür. Polisin genel olarak bu hızı yakalaması çok nadir bir olaydır. Karşı karşıya gelinen suçlarda dahi vatandaşın polise geç ihbarda bulunması nedeniyle bunun ancak çok ciddi bir şans veya önceden planlı ve hedefli bir operasyon ile mümkün olabileceği görülmektedir.

'Sonradan öğrenilen suçlar' olarak tanımlanan grup için (büyük çoğunlukla mala karşı işlenen suçlar) ise, hızlı müdahale ile olay yeri veya yakınında sanık yakalama, tanık tespiti yapma ve bu yolla mağdur memnuniyetini sağlama çok zordur. Çünkü, suçun polise bildirildiği anda dahi suçlular çoktan ortadan kaybolmuş ve izlerini kaybettirmişlerdir.

Polisin toplumla kaynaşabilmesi ve verimli olması halk üzerinde olumlu bir izlenim bırakır. Polis ile vatandaşlar arasındaki temasın ve iyi ilişkilerin kurulup gelişmesi, her şeyden önce güçlü bir polis-halk bütünleşmesine ve dolayısıyla vatandaşıyla barışık bir sistemin oluşmasına yardımcı olur. Bu gelişim, daha sonra, vatandaşların çevrede oluşan suç ve suçlular hakkında polise bilgi vermesine ve doğal olarak, polisin suçları önlemesi ve suç sonrası faillerin yakalanması konusunda başarılı çalışmalar yapmasına yol açar.

Polis, üniforması, üzerinde polis yazısı, özel rengi ve amblemi olan resmi polis aracı ile tam anlamıyla polis teşkilatının her yerde görünür reklamını ve tanıtımını yapmaktadır. İnsanlar, polisi üniforması, hal ve hareketleri, aracı kullanım şekli ve araç içerisindeki durumu ile dikkatli bir şekilde gözlemler ve değerlendirir. Bu anlamda, polis sadece kendisini değil (hatta kendisinden daha çok ve daha önce) kurumsal anlamda, üyesi olduğu polis teşkilatını temsil etmektedir. Bu bağlamda, polis teşkilatının her mensubu, özellikle de her zaman halkla iç içe olan üniformalı polis, duygularını kontrol edebilen, karşısındaki kişiye göre davranış biçimini anında seçebilen, uygulamalarının nedenini açıklayabilen, kurallara öncelikle kendisi uyan, kararlarını kesin fakat yumuşak bir dille ifade edebilen ve kendisine güvenle yaklaşılabilen, halkın beklentilerine karşılık verebilen ve daima her yönüyle ölçülü olan bir kişi olmalıdır.

EK-1:**ÖRNEK ÖNLEYİCİ TEDBİRLER ÖNERİLERİ**

Polis, görev bölgesindeki mağdur işyeri sahipleri başta olmak üzere her işyeri sahibini mağdur olmamaları, suçları önlemeleri amacıyla aşağıdaki konularda bilgilendirmeli, önerilerini sunmalıdır (Nichols ve arkadaşları, 2000:254-258):

1. Hırsızlığa karşı kaliteli ve sağlam elektronik güvenlik sistemlerinin kullanılması çok yararlıdır. Bunlara yapılan masraf, hırsızlık sonrası uğranılan zarar için yapılacak masraflardan daha azdır. İş yeri sahipleri, işyerlerinin güvenliğinin sağlanmasına dair yollar hakkında bilgilendirilmelidir:
  - a. Dış giriş kapısı ve pencerelerde farklı özelliklerde koruyucu kullanılmalı, dış giriş kapılarının sağlam ve çelik olmasına özen gösterilmelidir.
  - b. Kapılarda iki veya daha fazla kilit kullanılmalıdır.
  - c. Polis tarafından görülüp denetlenebilecek şekilde özel güvenlik personeli kullanılmalıdır.
  - d. Geceleri bina içlerinde yeterli aydınlatma sağlayacak kadar açık lamba bırakılmalıdır.
  - e. Dış güvenliği sağlayacak, özel güvenlik veya devriye memuruna yardımcı olacak ölçülerde çevre aydınlatması sağlanmalıdır.
  - f. İş yerleri ve şirketlerin pencereleri devriye memurlarının içeriye görebileceği şekilde yere yakın şekilde planlanmalı ve inşa edilmelidir.
2. İşyeri sahipleri, suç ve suç faaliyetleri konusunda bilgilendirilmelidir:
  - a. Çalışanların, personelin emin ve güvenilir kişilerden seçilmesinin önemi vurgulanmalıdır.
  - b. İşadamları ve işyeri yöneticilerine suçla mücadele konusunda taktik ve yöntemler gösterilmelidir.
  - c. Suçtan şüphelenme yolları anlatılmalıdır.
  - d. Şüpheli bir kişi veya olayla karşılaşılması halinde yapılması gereken konularda bilgi verilmelidir.
  - e. Mal kayıpları ve zararları önlemek için güvenlik sistemlerinin öneminden söz edilmelidir.
  - f. Hırsızlık olayı meydana gelmesi halinde başvurulması gereken yollar konusunda bilgi verilmelidir.
3. İş yeri sahipleri işyerlerinde, evlerinde ve üzerlerinde çok fazla miktarda para veya değerli eşya bulundurmamaları konusunda uyarılmalıdır.
4. Ticari malların iyi korunması konusunda önerilerde bulunulmalıdır:

- a. Kuyumcular, akşamları ve tatil günleri dükkan vitrinlerinde veya açıkta ziynet eşyası bulundurmamaları, çelik kasa kullanmaları konusunda uyarılmalıdır.
- b. Mağaza ve şirketler, mallar üzerinde seri ve güvenlik numaraları kullanmaları konusunda teşvik edilmelidir.

EK-2:

**VATANDAŞLARIN MAĞDURİYETİNİ ÖNLEME AMACIYLA
HAZIRLANAN ÖRNEK BROŞÜR**

KAPKAÇ OLAYLARINDA KİŞİSEL GÜVENLİK ÖNLEMLERİ (Emniyet Genel ...Yayın No: 213)

- Cüzdanınızda bulunan kimlik kartlarının birer fotokopisini çekip, bir yerde saklayın.
- Çantanızın içinde yüklü miktarda para ve eşya bulundurmayın.
- Cep telefonunuzu çantanıza koymayın.
- Değerli takılarınızı çantanıza koymayın, kolye, bilezik, yüzük gibi takılar takmayın.
- Pahalı ve gösterişli çantalar kullanmayın, mümkünse fermuarlı çantaları tercih edin.
- Alış-veriş esnasında veya yürürken, çanta içerisinde bulunan para ve kıymetli eşyaları başkalarınca görülebilecek şekilde çıkarıp, çantaya koymayın. Harcanacak miktardaki parayı çanta içinde ayrı bir bölümde saklayın.
- Bulduğunuz ortamdaki her türlü karmaşa ve dikkat dağıtan olayı şüpheyle karşılayın.
- Sokağa çıkmanızla birlikte çantalarınızı, vücudunuzun ön kısmında, kapağı vücudunuza gelecek şekilde ve kapalı olarak taşıyın.
- Cadde ve sokaklarda yürürken, araçların geliş istikametine ters ve kaldırım tarafına yakın yürüyün, çantanızı trafiğin akış istikametine uzak olan kolunuza asın.
- Yolda yürürken dalgın olmayın, etrafınızı kontrol edin.
- Tanımadığınız birinin saat ve adres sorma girişimini şüphe ile karşılayın, dikkatinizi dağıtmalarına imkan vermeyin.
- Çantanızı omzunuza değil, boynunuza çapraz olarak aşmaya özen gösterin.
- İki kişi olarak yürürken çantanızı aranızda gelecek şekilde takın ve kaldırımın iç tarafından yürüyün.
- Tenha ve riskli bölgelerde tek başınıza yürümemeye özen gösterin. Mümkünse bu bölgeleri geçişte taksi kullanın veya ikili, üçlü gruplar halinde yürüyerek geçin.
- Özellikle kalabalık yerlerde yürürken karşıdan ve arkadan gelecek şahısların yanınızdan geçtikleri esnada dikkatli olun.
- Riskli bölgelerdeki ATM'lerden, özellikle تنها ve gece koşullarında para çekmeyin.

- Banka, ATM veya döviz bürolarından aldığınız paraları poşet, kese kağıdı veya gazete kağıdı içinde taşımayın.
- Çok fazla para ve mücevherle çarşı, pazar ve alış-veriş merkezi gibi insanların yoğun olduğu yerlere gitmeyin.
- Toplu taşıma araçları, otobüs durakları ve istasyonlarda çanta ve cüzdanınızı kontrol edin. Sıkıştıran kişi veya kişileri ileride teşhis edebilmek için yüzlerine dikkatlice bakın.
- Alış-veriş için herhangi bir mağaza veya dükkana girdiğinizde omuz ve el çantanızı yere bırakarak alış-veriş yapmayın, mutlaka elinizde tutun.
- Hastane, lokanta veya çay bahçesinde otururken telefonlarınızı masanın üstünde bırakmayın, çantanızı sandalyeye asmayın ve gelişi güzel bir şekilde yere bırakmayın
- Herhangi bir giysiyi prova etmek için soyunma kabinine girdiğinizde çantanızı teslim edecek bir yakınınız yoksa, mutlaka yanınızda bulundurun. Tezgahtarlara güvenip tezgah üstüne bırakmayın.
- Hesap öderken, cüzdanınızı çantanızdan çıkarmadan ve içindekileri göstermeden para veya kredi kartınızı çıkartın.
- Hesap ödedikten sonra cüzdanınız çantanıza koyduğunuzdan ve fermuarını kapattığınızdan emin olun.
- Masada otururken çantanızı iskemlenin arkasına veya yanındaki iskemlenin üstüne koymayın. Çantanızın, masanın üstünde ve gözünüzün önünde olmasına özen gösterin.
- Lavaboya giderken veya herhangi bir nedenle geçici olarak masayı terk ettiğinizde mutlaka çantanızı da yanınıza alın.
- Piknik alanlarında para ve değerli eşyalarınızı bir yerde toplu olarak bırakıp eğlenceye dalmayın, eşyalarınızı en az bir kişinin gözetiminde tutun. Ayrıca, bu tür yerlerde adres sorma gibi bahanelerle size yaklaşan insanlara çık dikkat edin,
- Düğün salonu ve eğlence merkezlerinde eğlenmekte iken, oyuna kalktığınız sırada para ve değerli eşyalarınızı mutlak surette güvenilir birine emanet edin.
- Erkekler olarak, pantolon ceplerinde bulunan cüzdanlarınızı, düğmeli bir yere koyun ve düğmelerini kapalı tutun.
- Aracınıza binmeden önce etrafında bir tur atarak olası olumsuzlukları kontrol edin.
- Aracınıza bindikten sonra içerisinden kumanda edilen otomatik kilitle kapılarını kilitleyin, camlarınızı beş santimetreden fazla açmayın ve çantanızı oturduğunuz koltuğun altına koyun. Yan tarafa veya arka tarafa bırakmayın.
- Trafik ışıklarında satıcı ve çocuklarla konuşmayın, alış-veriş yapmayın.

- Olabilecek hafif trafik kazalarında, bilhassa arkadan veya yandan çarpmalarda şüpheli olun. Tenha bir yerde iseniz, asla araçtan çıkmayın ve hemen 155 polis imdat veya 154 alo trafik telefonlarından yardım isteyin.
- Karanlık veya تنها bölgelerde mümkün olduğunca araç kullanmayın.
- Kısa süreli durmalarda; aracınızın anahtarını üstünde bırakmayın. Camları kapatıp kapıları kilitlemeden, kısa süreli de olsa, aracınızı terk etmeyin.
- Park yerlerinde veya piknik alanlarında otolarınızı park ettiğinizde, kapı ve camlarınızı kesinlikle açık bırakmayın. İçerisinde para ve cep telefonu gibi değerli eşyalarınızı asla bırakmayın.
- Herhangi bir saldırı halinde direnmeyin, yüksek sesle bağırp yardım isteyin.
- Bu tür bir saldırıya tanık olduğunuzda, bir gün benzeri olayın başınıza gelebileceğini düşünerek, tanıklık yapmaktan kaçınmayın.
- Kapkaç olayında kullanılan aracın plakasını almaya çalışın.
- En yakın karakola giderek olayı anlatın ve kayıplarınızla ilgili tutanak tutturun.
- Çalınan kredi kartlarını vakit geçirmeden iptal ettirin.
- Anahtarınız da çalınanlar arasında ise, vakit geçirmeden kilitleri değiştirin.
- Zorla alım esnasında asla direnmeyin Unutmayın ki, hayatınız bizler için hiçbir maddiyatla ölçülmeyecek kadar değerlidir.

UNUTMAYIN!

155 POLİS İMDAT GÜNÜN 24 SAATİ HİZMETİNİZDEDİR.

Kaynakça

- Avrupa Temel Koruma Mesleki Eğitim Kılavuzu* (Aralık, 1999)
- Azak, Ü., (1997), *Soruşturma ve Yazışma Teknikleri*, 3. Baskı, Ankara: Özkan Matbaacılık
- Azak, Ü. (2001), *Polis Soruşturması ve Sorgu Teknikleri*, Ankara: Özkan Matbaacılık
- Battal, S. ve Özmenler, N., (1997), *Psikiyatri Temel Kitabı*, (Ed. C. Güleç ve E. Köroğlu) Cilt. 1, Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Bayley, D.H., (1994), *Police For The Future*, New York, Oxford: Oxford University Press
- Bieck, W., ve Kessler, D.A. (1977) *Response Time Analysis*, Kansas City: Board of Police Commissioners
- Clerkson, C.M. (1984), *Criminal Law: Text and Material*, London: Sweet and Maxwell
- Criminal Victimization in the U.S.*, (1985), Washington, D.C.: U.S. Department of Justice Statistics
- Doğru, İ. (2000), *Olay Yeri Koruma ve İnceleme Seminer Notları*, Ankara
- Drapkin (1974), "Introduction", s.Xiii ed. Drapkin-Viano, *Victimology, A New Focus*, C. I. Mass-London-Toronto
- Emniyet Genel Müdürlüğü, EGM Yayın Numarası: 213, APK Dairesi Başkanlığı Numarası: 193, Broşür No: 37
- Fattah, A. (1984), 'Victims Response to Confrontational Victimization', *Crime and Delinquency*, 30.1.1984
- Geleri, A., (2002), *Devriye Polisi*, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Geleri, A., (2003), *Önleyici Polislik*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Geleri, A.; Soysal, M.; Kaygısız, M. ve Arslan, T.A., (2001) *Önleyici Polis Hizmetleri*, Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı
- Hentig, V. (1948), *The Criminal and His Victim*, New Haven
- Hentig, V. ((1947), *Crime, Causes and Conditions*, New York
- Hough, (1986), *British Crime Survey 1984*
- <http://www.kenthaber.com/sayfalar/haberDetay.asp?ID=10186>
- <http://www.milliyet.com.tr/2004/04/29/yasam/yas07.html>
- Inbau, F.E. (1959), *Compensation for Victims of Criminal Violence*, J. Public Law
- İçli, T.G. (1994), *Kriminoloji*, Ankara: Bizim Büro Basımevi
- Keiser, (1991), "Victim Related Research at the Max Planck Institute". *Victims and Criminal Justice*, Freiburg
- Lewis, D.a. ve Salem, G. (1986), *Fear of Crime: Incivility and the Production of a Social Problem*, New Brunswick: NJ, Transaction
- London Rape Crisis Centre, (1984), *Sexual Violence: The Reality of Women in London*, London: Women Press
- Maguire, M. Ve C. Corbett, (1987), *The effects of crime and the work of victim support schemes*, London: Gower
- Mayhew, P.; Maung, N.A. ve Mirlees-Black, C., (1993), *The 1992 British Crime Survey*, London: Home Office, HMSO.

- Miller, M.R. (2000), *Police Patrol*, USA: Copperhouse Publishing Company
- Miller, M.R., (2000), *Police Patrol Operations* (2nd Edition), USA., Copperhouse Publishing Company
- Muensterberg, H., (1908), *On the Witness Stand: Essays on Psychology and Crime*, Clark, Boardman, New York
- Nichols, L.D.; Robbins R.B. & Harrelson, D.B. (2000), *The Texas Police Officer*, Volume II, Texas: McCutchan Publishing,
- Palmiotto, J. M, (1994), *Criminal Investigation*, Chicago: Nelson-Hall Inc.
- Parkins, R.M. (1975), *Criminal Law*, Brooklyn: Foundation Press
- Pate, T.; Ferrara, A.; Bowers, R., and Lorence, J. (1976), *Police Response Time: Its determinants and effects*, Washington, DC: Police Foundation
- Payton, G.T. (1971), *Patrol Procedure*, Los Angeles: Legal Book Corp.
- Reiss, A.J., (1971), *Police and the Public*, New Haven: Yale University Press
- Separovic, "Victimology: A New Approach in the Social Sciences", (ed. Drapkin ve Viano) *Victimology, A New Focus*, C. I. Mass-London-Toronto
- Shapland, J. (1988), ' Policing with the Public', İçinde.T.Hope ve M.Shaw (ed.) *Communities and Crime Reduction*, London: HMSO
- Sherman, L.W. (1992), *Policing Domestic Violence: Experiments and Dilemmas*, New York: Free Press
- Sokullu-Akıncı, F. (1999), *Viktimojji*, İstanbul: Beta
- Spelman W. ve K.D. Brown, (1991), 'Response Time', (ed. C.B. Klockars ve S.D. Mastrofski, *Thinking About Police*, (second Ed.) New York: McGraw-Hill Inc.
- Sutherland, E.H. (1949), *White Collar Crime*, New York: Reinehart
- Viano, E. (1975), *Victimology*, Massachusetts, Heath and Co.
- Walklate, S. (1996), *Community and Crime Prevention*, (ed. E. McLaughlin ve J. Muncie), *Controlling Crime*, London: Sage Publications